

καὶ πε-δοσ-τι-βῆς λε-ώς σφί
πίμ-πλα-ται δα-κρῦ-μα-σιν. Πε

AGORA

Institutblad for Klassisk Arkæologi og Oldtid og Middelalder

6

1995

DECEMBER

Indhold:

Redaktionelt forord	1
<i>Næste semesters undervisning</i>	
Institut for Oldtids- og Middelalderforskning	3
<i>Alt andet</i>	
Giuseppe Torresin, <i>Selvstændige og uselvstændige studenter</i>	11
Erik Christiansen, <i>Rapport fra Athen</i>	25
Lars Rydbeck, <i>Under de grønne bananerne i St. John's college, Oxford</i>	27
Giuseppe Torresin, <i>Nutidens regler for at omgås sandheden med diplomati</i>	39
Amalie Skram, <i>In Asiam profectus est</i>	42
Simon Laursen, <i>Åbent brev til den kreative ild</i>	45

Under rubrikken Meddelelser fra Institut fra Oldtids- og Middelalderforskning og Institut for Klassisk Arkæologi bringes informationer om institutternes aktiviteter og undervisning. Kun når de er underskrevet med navn ledsaget af funktion i de pågældende organer, har disse meddelelser officiel karakter.

Alle øvrige indlæg dækker udelukkende underskriverens/underskrivernes personlige mening.

ISSN 0106 - 2913

AGORA. Institut for klassisk arkæologi og Institut for Oldtids- og Middelalderforskning, Aarhus Universitet. Red.: Institut for Oldtids- og Middelalderf., Nordre Ringgade, bygn. 415, 8000 Århus C. Tlf. 89 42 20 52.

Redaktion: Søren Sørensen, Giuseppe Torresin, Connie Møller, Ittai Gradel, Benedikte Ballund, Jacob Højte, Leif Erik Vaag og Simon Laursen.

Redaktionen ønsker at takke Annette Hoffbeck og Jytte Bisgaard Møller fra det hum. fakultets trykkeri for deres hjælp til fremstillingen af Agora.

Redaktionelt forord

Der er ikke stort at sige til indledning til dette nummer af Agora. Det vigtigste er, at der denne gang ikke er et afsnit af tegneserien i nummeret. En arbejdsgruppe nedsat af redaktionen arbejder stadig på at finde ud af, hvad der er gået galt, og en jurist skal indkaldes for at se, om der er begået strafbare fejl under arbejdet. Imidlertid er der vedholdende rygter om, at Odysseus er taget på juleindkøb i København og derfor ikke er til rådighed for øjeblikket. Til gengæld kan redaktionen offentliggøre en sendelse af Simon hin Sortsvedne til en vis Zøsse. Redaktionen føler i den forbindelse trang til at understrege, at det gælder for dette såvel som for andre indlæg i dette og alle andre numre af Agora, at kun forfatteren er ansvarlig for det, der skrives. Der skulle ikke være risiko for en kollektiv straf fra nogen form for kraft, menneskelig eller overmenneskelig.

Nummeret er ret nordisk. Dels er der en rapport fra åbningen af det fællesnordiske bibliotek i Athen ved Erik Christiansen; dels fortsætter serien med Amalie Skrams novelle; dels har vi fået lov at offentliggøre Lars Rydbecks meget underholdende rapport fra en filologisk triennale i Oxford.

Redaktionen af dette nummer er gået usædvanligt stærkt. Der kan ikke undgå at væare mhange, svispere; redaktionen bklaer af fohrånd på jærtet.

DEADLINE

for næste nummer:

15. januar 1996

kl. 14.17

Undervisning i foråret 1996

Institut for Oldtids- og Middelalderforskning

INTRODUCERENDE UNDERVISNING

Græsk poesi onsdag 15-17 og fredag 13-15
v/G. Torresin
Første gang 2. februar.

Fortsættelse af elementært kursus i Homer.

Græsk prosa torsdag 13-16
v/Bodil Due
Første gang 1. februar.

Latinsk poesi tirsdag 11-12, onsdag 9-10 og
v/Simon Laursen fredag 11-12
Første gang 2. februar.

Text: Vergil, Aeneiden 8. sang.

Latinsk prosa tirsdag 10-11, onsdag 8-9 og
v/Simon Laursen fredag 10-11
Første gang 2. februar.

Text: Livius 30. bog.

TEMATISK UNDERVISNING

Introduktion til antik filosofi torsdag 10-12
v/B. Dalsgaard Larsen
Første gang 8. februar.

Studerende, der følger de nye bachelor-ordninger i græsk, latin eller klassisk filologi, skal følge dette kursus og enten skrive en opgave i semesterets løb eller indstille sig til en mundtlig eksamen efter semesterets afslutning. Denne prøve gælder som den obligatoriske stopprøve, dvs. at studerende, der har påbegyndt

studierne E 95, skal indstille sig til prøven til sommereksamen 96 og skal have bestået den senest ved sommereksamen 97.

Sygdom, sundhed og livskvalitet i antikken

v/Bodil Due og Hanne Sigismund
Nielsen

Som et første trin af et nyt forskningsprojekt afholdes ved Center for Antikstudier et kursus omkring temaet: Sundhed, sygdom og livskvalitet i antikken. Projektet er tværfagligt og inddrager såvel filologisk, som historisk og arkæologisk ekspertise. Kurset vil forløbe som en gennemgang af udvalgte tekster fra den græsk-romerske oldtid. Opfattelsen af hvad livskvalitet var, hvad der var sygt, og hvad der var sundt, samt hvordan man fandt den balance som lå til grund for sundhed var på mange måder væsensforskellig fra vores. Det er tanken at inddrage tekster fra det hippokrateske corpus over alexandrinsk og romersk medicin indtil tidlige kristne tekster. Ikke blot medicinsk 'faglitteratur', men også tekster som rummer fx beskrivelser af epidemier, sygdomsforløb, betragtninger over sundhed og sygdom, samt indskrifter, der dels kan oplyse om lægers og jordemødres status, dels om patienter, som gennem mirakelkure er blevet helbredt og har opstillet indskrifter til den gud - hyppigt Asklepios - som har hjulpet. Ud over gennemgangen af de valgte tekster vil der i forårets løb blive inviteret gæsteforelæsere til at holde oplæg over emner af særlig interesse. Det er endvidere planlagt - i tilknytning til dette emne - at afholde et internationalt ph.d.-seminar i slutningen af semestret. Nærmere oplysninger om dette vil fremkomme senere.

Teksterne vil foreligge i et kompendium med oversættelser. Kurset giver mulighed for afløsning for studerende fra Teologi, Religionshistorie, og Historie.

Introduktion til papyrologi
v/Simon Laursen

tirsdag 13-14

TEKSTGENNEMGANGE, GRÆSK

Sappho (og evt. Alkaios)
v/Holger Friis Johansen
Første gang 6. februar.

tirsdag 10-12

Textgennemgang for græskstuderende undtagen russer. Der udleveres fotokopier taget fra: Sappho et Alcaeus, Fragmenten ed. Eva-Maria Voigt, Amsterdam 1971.

Aristofanes Frøerne

torsdag 13-14

v/Ole Thomsen

Første gang 1. februar.

Frøerne er valgt af flere grunde: formelt set er det den mest overdådige blandt de bevarede komedier af Aristofanes, dens tema er intet mindre end tragedien og dens betydning, og *Frøerne* er nøgletekst til sådanne emner som: drama og kult, poetikens opståen og græsk etik. Komedien foreligger i en ny (1993) kommenteret udgave af vor tids førende Aristofanes-kender, K.J. Dover.

Til første gang læses den danske oversættelse ved Ellen A. Madsen og Erik H. Madsen (1985) og pp. 1-37 i Dover's introduktion.

Øvelser over Platons Staten

onsdag 10-12

v/Erik Ostenfeld

Første gang 7. februar.

TEKSTGENNEMGANGE, LATIN

Satire

fredag 10-12

v/Ole Thomsen

Første gang 2. februar.

Romerske satirer er ironiske, subtile og flygtige tekster; det er klogt at udse sig én repræsentativ satire og gøre sig fortrolig med den, ja helst lære den udenad. For os skal udgangspunktet være Horats Satire 1.4 *Eupolis atque Cratinus Aristophanesque poetae*. Ud over Horats vil vi læse Juvenal, med Naevolus-satiren (nr. 9) i centrum. - En kort, men ikke tør indføring: Susan H. Braund *Roman Verse Satire*, Oxford 1992. Læs også Jens Kr. Andersen *Fire Horatsstudier. Om den horatsiske verssatire og Danmark*, SSOFF 1994.

Petronius Satyricon

mandag 10-12 og onsdag 13-15

v/Patrick Kragelund

Første gang 5. februar.

Petronius er et filologisk problembarn, men et af de mest underholdende (ifølge Holberg også et af de morsomste).

I kurset skal vi søge at få et indtryk af *hele Satyricon*, se på overleveringshistorien, problemerne med datering og ophav (hvem var denne Petronius?) og med genre (menippæisk satire? "roman"?). I tekstlæsningen vil der blive lagt vægt på analysen af parodien, både på tale- og skriftsprog og på andre genrer. Sluttelig vil der blive skelet til socialhistorikerens - ind imellem letsindige - brug af værket som en kilde til romersk dagligdag.

Undervisningen afholdes som to dobbelttimer pr. uge i tiden indtil påske. Nærmere vil fremkomme ved opslag.

(under Center for Antikstudier):

Sueton De vita Caesarum

mandag 10-12 og onsdag 13-15

v/Ittai Gradel

Første gang 10. april.

Sueton er ofte blevet set - og misforstået - som en overfladisk sladderskribent, besat af sex og vold. Det afspejler et traditionelt syn på 'rigtig' historie som politisk historie, og brugt som kilde hertil er Sueton ganske rigtigt problematisk og stundom underlødige; den traditionelle, politiske historie interesserede ham ikke synderligt. Hans styrke og interesse ligger først og fremmest på et andet felt, nemlig i hans indgående portrætter af tolv mere eller mindre typiske romerske aristokrater: deres liv, vaner, mentalitet og miljø.

Der læses - i originaltekst og oversættelse - gennemgås og kommenteres udvalgte, repræsentative dele af Suetons kejserværk, to dobbelttimer ugentligt i sidste halvdel af semesteret. Kurset kan følges af studerende som propædeutisk latin og for at samle pensum, for indblik i periodens historie og sociologi, i den romerske nobilitets mentalitetshistorie, samt for den gode

histories/aneddotes skyld; der vil - naturligvis - også være sex og vold, om det kan friste nogen.

En god introduktion til forfatteren er A. Wallace-Hadrill, Suetonius and his Caesars (1982).

STIL OG VERSION

Græsk stil I

tirsdag 14-16

v/Holger Friis Johansen
Første gang 6. februar.

Fortsættelse af efterårets kursus.

Latinsk stil I

onsdag 10-12

v/Holger Friis Johansen
Første gang 7. februar.

Fortsættelse af efterårets kursus.

OLDTIDSKUNDSKAB

Epos og tragedie i oversættelse

onsdag 13-14

v/Giuseppe Torresin
Første gang 7. februar.

I begyndelsen af semestret fortsættes gennemgangen af Odysseen (statarisk og kursorisk læsning). I semestrets anden del læses Sophokles, Kong Ødipus (kursorisk læsning).

PROPÆDEUTISK UNDERVISNING

Propædeutisk kursus i græsk 2. semester

mandag 8-10, tirsdag, torsdag og
fredag 9-10

v/Jette Larsen Persiani.
Første gang 1. februar.

Propædeutisk kursus i latin
2. semester

v/B. Dalsgaard Larsen
Første gang 6. februar.

tirsdag 8-9, onsdag 8-10, torsdag
og fredag 8-9

Tekst: Corneli Nepotis Vitae rec. E.O. Winstedt (Oxford Classical Texts). Grammatik: Hyllested, Povl: Latinsk grammatik: håndbog for gymnasiet, af Povl Hyllested og Ulf Østergaard. 9. opl. København Gyldendal 1987.

	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	
8-9	JLP Prop. græsk 327/026	BDL Prop. lat. 323/222 JLP Prop. gr. 327/026	BDL Prop. latin 323/222	BDL Prop. lat. 323/222 JLP Prop. gr. 327/026	BDL Prop. lat. 323/222 JLP Prop. gr. 327/026	OT Romersk satire 323/222
10-11	PK Petro- nius 327/026	SL. lat. prosa 323/222 SL. lat. poesi 323/222	EO øv. over Platons Staten 323/222	BDL Antik filosofi 327/026	SL. lat. prosa 323/230 SL. lat. poesi 323/230	
11-12		HFJ Sappho 323/230				
12-13						
13-14		SL papyrologi 323/222				
14-15	BD, HSN m.fl. Sundhed og sygdom i antikken 327/026	VT VT	PK Petro- nius 323/222	OT Aristo- phanes 323/222	GT græsk poesi 323/222	
15-16						
16-17						
17-18						

Selvstændige og uselvstændige studenter

Hvem er skyldig, gymnasiet eller universitetet? Et forsøg på svar ud fra min erfaring.

af Giuseppe Torresin

Der har været en interessant debat i "Information" i oktober-november måneder. En "præsPECIALESTUDERENDE" klagede over manglende vejledning og information om det væsentlige i universitetesstudierne, således at studenten alt for sent, endog først når han skal vælge emnet for specialet eller konkludere det, optager at han ikke har valgt det for ham rigtige fag. Stillet foran en opgave der ikke har klare pensumbestemmelser går studenten i stå.

En studinde, en meget selvsikker en med en vis tilbøjelighed til den stoiske selvstændighedsopfattelse, svarede at universitetet ikke er en børnehave; hun mente faktisk at det skal heller ikke være et gymnasium. Efter min mening havde de begge to ret, fordi man altid har ret når man ærligt beskriver sin egen personlige situation; men begge ville generalisere uden at tage den andens situation i betragtning. De undlod heller ikke at fordømme det ængstelige tidspres, som studenterne er udsat for i dag, men desangående ville jeg have talt meget mere skarpt, fordi her ligger den virkelige skurk.

Arne Kjær fra Magisterforeningens bestyrelse intervererede i debatten, hovedsageligt for at forsvare universitetslærerne (jeg vil ikke her komme ind på lærernes tidsnød, arbejdstidsnormer og andre problemer af den slags i forbindelsen eller bedre i kontrast med lærernes selvforståelse som intellektuelle), men også for at forsøge at forstå både de studenter, der klager om at være forladt alene, når de står foran et valg og de andre der føler sig lammet i deres udfoldelsesmuligheder af det "børnehaveagtige" på de højere læreranstalter. En del af skylden falder på adgangsbegrænsningen til universiteterne, mener han, som har totalt ændret elevernes adfærd på gymnasierne: herfra kommer karakterræs og tilpasning "til de krav som systemet og [gymnasie]-lærerne som repræsentant for dette system stiller til de studerende". Universiteterne får derefter et disciplineret, uselvstændig studentermateriale fra

gymnasiet, en studentermasse der gerne vil fortsætte at leve efter gymnasieskolens mønster; universitetslærerne forsøger at reagere og opfordrer til selvstændighed, men, eftersom der mangler tid og eftersom også universitetet er nu blevet til en masse-uddannelsesinstitution, kan deres indsats kun være begrænset, og i alt fald ikke nå alle studenter.

Jeg synes at betragninger af denne karakter trænger til en uddybelse og klarlæggelse, som måske ikke kunne finde plads i en avis-kronik. Men jeg håber at vi her i Agora har tid, publikum og ro til at gå dybere og videre i diskussionen. For det kan ikke være sandt at før adgangsbegrænsningen bestod den mere kritiske og selvstændige opdragelse af de gymnasieelever der kom frit ind på universitetet i at de ikke levede op til de krav som faglærerne stillede og at faglærerne den gang ikke opfordrede til det. Sandheden må hellere være at karaktærræset efter adgangsbe-grænsningens indførelse har medført nedprioriteringen, ja eksklusionen af alle de kulturelle interesser som ikke kunne udmøntes i brutalt kortsynede resultater og at lærerne mere eller mindre glade har accepteret det eller endog opfordret til det; en indskrænkning af denne karakter rører ikke ved pensums materielle størrelse, men er i sig selv er en kvalitativ forringelse af de krav der stilles nu til gymnasieeleverne i forhold til de krav som stilledes før adgang-be-grænsningens indførelse. Sandheden må være at den påståede disciplinering skete især og allerede ved valget af fagene med hensyntagen til optagelsen på et universitetsstudium, (også noget som lærerne som vejledere og rektorerne har haft ikke så lidt indflydelse på), således at den almindelige side af gymnasiets undervisning er blevet nedprioriteret i forhold til den studieforberedende, eller bedre til den adgangsretskænkende side. Det er altså ikke muligt at undgå at tale om gymnasielærernes ansvar, nemlig om de ikke, deres verbale protester til trods, alligevel har administreret ordningen efter ordningens effektivitetshensigter, hvis Arne Kjærs analyse er rigtig og de uselvstændige studenter på Universitet skyldes en adfærd som er blevet indprentet på dem under gymnasiestudiet.

Det er også mærkeligt at kun formerne tages i betragtning i den slags analyser: man måtte mene at indholdet i den faglige undervisning havde spillet den mest afgørende rolle i dannelsen af de unges personlighed, og i ernæringen af en moden og livskraftig holdning over for de mange valg som et ungt menneske må tage, bl.a. valget af et universitetsstudium. Jeg kunne tænke at det ikke kan være ligegyldigt om de har læst klassikere, for eks. græsk epos

og tragedie eller Kierkegaard og Holberg, eller om de har analyseret reklamer for at gennemskue den påvirkning vi er udsat for når vi vælger et barberskumsmærke (fordi barberskum køber vi alligevel).

Der er mange universitetslærere der tænker som Arne Kjær. Den alternative forklaringsmodel på universitetsstudenternes passivitet henviser, som bekendt, til ændringen i den politiske mentalitet og perspektiv. Det ville derfor være interessant at få at vide gymnasie-lærernes mening om det førstnævnte forklaringsalternativ og især at få en indefra set retrospektiv beskrivelse af gymnasiets ændringer under indflydelsen af adgangsbeholdningen. Det er sandsynligvis ikke sket det samme i alle fag, eller i hvert fald er det som skete ikke sket med samme intensitet og på samme måde i alle fag: hvad kan en lærer i vore fag fortælle derom? har oldtidskundskab kunne virke som et modstykke til den kulturelle indskrænkning? hvilken kompleksiv bedømmelse af gymnasiets ændringer i de sidste to årtier kan man kitsere ud fra en lærers erfaring i undervisningen i de klassiske fag?

Min erfaring

Min erfaring fra universitetet er at en eksplicit introduktion til den nye studieform på universitetet altid, både før og efter adgangsbeholdningens indførelse, har været nødvendig. En lærer må aldrig generelt klage over at de nye elever eller studenter ikke allerede er i besiddelse af de metodiske egenskaber som gymnasiet eller universitetet kræver og som det netop er hans opgave at give. Er det ikke denne klage over utilstrækkelig forberedelse, en klage der har eksisteret så længe en trindeltes skolesystem har eksisteret, der skjules under Arne Kjærs apologi for universitetslærere?

Studenterne er erimod glade over allerede i begyndelsen af det nye studieniveau at få *hele det nye*, så vidt det er muligt, teoretisk belyst, og meget tidligt i løbet af studierne eksplicit og implicit demonstreret. At være nået til universitetsniveauet, som er kendetegnet af en videnskabelig tilgang til problemerne, vil ikke sige at studenten bør lære at studere alene, som den omtalte debat synes at mene, men at man skal lære at studere på en bestemt måde, faktisk ideelt altid sammen med andre mennesker, der underkaster vores tanker en streng kontrol, forlanger at de formuleres sprogligt, kræver præciseringer og rejser indvendinger, også når man studerer alene. Grækerne har lært os "at tænke højt" på en befolkning agra, ikke med lukkede øjne under et banantræ. Jeg

er ked at det ikke er lykkedes mig at overbevise alle at også under arbejdet med specialet er det godt at følge en vis mængde og en vis slags undervisning.

Blandt de nye studenter i introduktionstimerne har jeg især i de sidste år mødt nogle der så lidt skeptisk på mig og måske i begyndelsen mente at det jeg fortalte om videnskab, filologi, metode, filologiske problemer og så videre var mit personlige standpunkt (analogt med min personlige udtale) men ikke *de nøjagtige pensumkrav* og at man indtil slutningen af studierne og utvivlsomt også senere kunne nøjes med meget mindre end den skat af videnskabelige redskaber, encyklopædier, lexika etc. etc. som jeg viste frem for de nye studenter på institutbiblioteket. Dette synes at støtte Arne Kjærs analyse. Men for det første blev denne forskrækkelses-fase, hvis altså nogle blev forskrækket, hurtigt overvundet. For det andet: ja, jeg har også mødt den mentalitet som lader lærerne snakke om videnskab, men med en snuheit, der maskeres som beskedenhed, forsøger at klare sig med en bogstavelig fortolkning af pensumsbestemmelser: men denne mentalitet har jeg mødt meget mere hos bifag/sidefagsfolk, der klart nok havde tilegnet sig den på universitetet, end hos unge der kom direkte fra gymnasiet. Og den forsvandt meget hurtigt også, hvis bare studenten havde muligheden for aktivt at deltage i undervisningen.

Ud fra min erfaring kan jeg altså ikke pege på gymnasiet som den især skyldige. Jeg tror at gymnasiets og universitetets rolle i denne misère skal ses i den større sammenhæng, som jeg forsøgte at beskrive i *Agora-1995-5* s. 11 f. (= det-betaler-sig-ikke-mentalitet): man må tale om en generel kulturel niveausænkning som underminerer de lærde redskaber for kulturen og derfor videns horisonter. Indtil videre lever den danske kultur, forstået som folkets *interesser* (1) for kunst og viden, et livlig liv. Mange videns

¹For at belyse den tvetydig anvendelse af ordene og begreberne "kulturel interesse", "interessant", "interesseret" som er uundgælig fordi den hører til den objektive verden af i dag, kan det efterfølgende citat fra en folkehøjskolens program og reklame være nyttig: det viser både folkets *interesser*, d. v.s. de spørgsmål som folk stiller, og den *interessante* måde som de imødegås. "Psykologi og eksistens, gymnastikleder, livsanskuelse, rocklyrik, religionsfilosofi, edb, yoga, litteratur, medicinsk etik, keramik, kosmologi, musikforståelse, rytmisk sammenspil, børns virkelighed, tekstilkultur og livsform, film/mediekundskab, krop og sjæl, filosofi, tegning, kunstforståelse, drama, vævning, Danmarks- og kulturhistorie. Sjællands ældste højskole i nye venlige bygninger. Grundtvigs Højskole Frederiksborg Hillerød (fra Information 16-17 sept 95).

områder er ganske vist blevet skåret væk hos de yngre generationer, men danske traditioner og en engageret indsats fra nogle minoriteters side (bl.a. de klassiske lærere på gymnasiet) øver modstand og redder hvad reddes kan. Man kan dog frygte for fremtiden: kan den niveausænkningen inden for viden undgå i det lange løb at have konsekvenser for den danske kulturs indhold og udtryksformer, skabende evner og åbenhed (2)? Gymnasiets og

Der har altid været kun to vej i folkeoplysningen, enten clarum extollere lumen eller den demagogiske mode, der samtidigt selvforstærkende følger efter og forførende går i spidsen. Stakkels Grundvig! så vidt jeg har forstået ham, ville han ikke være enig i at en intellektuel skal extollere lumen foran folket, men hans folkelighed ville aldrig føre ham til at løbe efter folket, som folket er når det er værst.

²At betegne den truende kulturkrise som faren for en ny middelalder er en værdiløs kliché. Blandt de mange betingelser som er forskellige i dag fra dem gældende i d.4- 5-6 årh. er det nok at pege på to: 1) videns indskrænkningen i slutningen af oldtiden skyldtes en anden orientering af kulturen under religionens herskab, som fyldte hele den disponible plads, mens kulturlivet hos den enkeltes bevidsthed og hos massernes kollektive hverdagsgang er i dag truet af tomheden. 2) Kunsten i den tidligere middelalder, når vi ser bort fra de indfødtes halv-barbariske værker, har elimineret alt det der ikke kunne have en funktion i den alvorlige tjeneste til religionen, mens truslen i dag består i eksplosionen af underholdningsaspektet (se på TV og glem).

Men overgangen fra oldtiden til middelalderen er dog det bedste paradigma for at studere en kulturs forfald, d.v.s. hvis man forlader klichéen og studerer de enkelte aspekter inden for processen. Nyere undersøgelser af disse aspekter eksisterer praktisk talt ikke på grund af den nu rystede fremskridtstro, som indtil for nylig fik folk til at tænke at historien går i virkeligheden frem også når den evident går tilbage. Den niveausænkning inden for viden som vi mærker i slutningen af det 4. årh.(bl. a. tabet af tosprogigheden, latin og græsk, og tabet af mange tekster) bliver til en generel forarmelse af kulturens former og indhold i det 5-6. årh. Værd at huske er at skolen som organiseret forberedelse af professionelle administratorer har sin bedste tid netop i slutningen af kejsertiden, efter Hadrian! Tabet af tekster og kunstværker til sammenligning og konfrontation reducerer for eks. kunsten også i de genre som er de mest fremragende i den tid, mosaik, arkitektur og musik, til kun at være bekræftelse af det eksisterende; en ny religiøsitet kunne for eks. ikke finde udtryk og stimulans i kunsten. Det skete først i den senere middelalder, d.v.s. 8 århundrede senere, og ikke under stimulans fra kunsten. Her kan vi se et instruktivt tilfælde af sammenhængen mellem videns bortskæring, forarmelse af den historiske horisont og kulturelle interesser og former. Humanisterne havde altså en vis intuitiv fornemmelse af denne problematik, når de placerede grænsen mellem oldtiden og middelalderen i midten af den 5. årh, d. v. s. i en periode der kender både en politisk og en

universitetets konkrete problemer som vi her taler om, er ikke de eneste første tegn på noget dybt skadeligt som er sket eller er ved at ske.

Massegymnasiet kunne have været en udfordring. Det blev til en, først kvantitativ, senere også kvalitativ niveausenkning efter den resignerede opfattelse at massegymnasiet per definition ikke kan have det samme niveau som det tidligere elitære gymnasium. Som om der skulle være umuligt for ti, tyve, hundrede lærere at undervise ti, tyve, hundrede hold på det samme niveau som en lærer underviste ét hold på i det elitære gymnasium. Eller som om de elever der før var udelukket fra gymnasiet, var udelukket på grund af manglende evner og ikke bare af sociale årsager. Masserne var et påskud. Den virkelige motivation for at sænke niveauet var en anden opfattelse af hvad kulturen skal være. Eller for at sige det med *deres* ord: hvilke kulturambitioner vi moderne danskere kan nøjes med at have. Det hele blev indpakket med demokratiske, folkelige, endog proletariske etiketter, men var

kulturel krise. Set ud fra videns perspektiv, mente de, er der en første kristendom der endnu hører til den værdifulde oldtid og en uvidende, grov og bevidstløs kristendom, der er den tidligere middelalders mærke.

Alt i alt skulle vi danse og synges paianer hvis det som truer den europæiske kultur kun var en ny middelalder. Truslen er langt mere alvorlig, hvis vi tænker på de teknikker, der betinger kulturformerne i dag, på den stolthed eller resignation eller igen på den dumme blanding af disse to følelser, som teknologiens triumfer ernærer hos de fleste, på det emancipations- eller slaveris- potentiale der ligger i teknikker, der udvikles fra naturvidenskaberne. Demokratiet er ikke i stand til at overbevise statsborgeren om at han virkeligt kan bestemme over den almægtige social-økonomiske udvikling. Endnu mere som en maskine, som ikke er til at standse, ser den kulturelle udvikling (d.v.s. "skikke og vaner" udvikling) ud i det enkelte menneskes Øjne, for så vidt han forsøger at holde Øjnene åbne. Hvad siger så de intellektuelle? Ikke så få af dem i Danmark prædiker at visdommen består i at spå hvordan tingene udvikler sig for at tilpasse os og gøre Udviklingens uundgæelige sejr mere tålelig. (Det er altid bedre at forhandle for at have indflydelse.) Andre (flertallet af humanisterne?) er grebet af en ukonstruktiv panik og med falsk beskedenhed siger nej til alt det nye, inklusiv videnskab, og til alt det, der opfordrer til modig, reflekteret og ansvarsfuld stillingtagen d.v.s. tilegnelse af viden/ kulturen på højeste niveau. Efter min mening har de selv afskrevet de eneste midler som kunne føre dem til sejr. Og omkring Europa er der ikke nationer der er parate til at erstatte Europa som kulturcenter eller give inspiration. Disse befolkninger kæmper mod den forvanskende modernisering, vil ikke afskrive TV og biler og den slags, men derimod afviser alt det "vestlige": demokrati, sekularisering, tolerance, videnskab. Den måde at holde fast ved kulturelle traditioner på er også forkert og bestemt til nederlag.

dikteret af de økonomiske magthavere og svarede til deres horizon. En åndelig impotens som vil lokke alle ind til sit bur. De mest overbeviste fortalere for niveausænkningens nødvendighed, folk altså der har fået resignation til endog at blive en dyd, er at finde blandt de mest overbeviste fjender af fagene græsk og latin. Det kan ikke være anderledes.

Nu er man begyndt at tale om masseuniversitet fordi *studenternes antal* er vokset. Er man ved at forberede en tilsvarende resignation? Det administrative instrument dertil er allerede skabt: en alt for tidlig afsondring af nogle unge ph.d.-tyr som opdrættes til *corrida* i akademiske arenaer fra studenter-*"massen"*, der ikke behøver mere end at tage moderat fedt på i ro og fred, før de gives tilladelse til at uddanne de unge gymnasiaster til deres forbillede og lighed. Endnu kan ph.d.-uddannelsen bruges som en gær midt i alle studenters uddannelse, men der er allerede tegn på at det hele vil ende med på den ene side en hortus conclusus, hvor det vil være prestigefyldt at undervise i og på den anden en degradering af universitetet for studenterflertallet. Så er det store *antal* studenter som vi skulle være begejstret for at have chance til at undervise reduceret til *masse* og så har man fået det påskud som man behøver til at retfærdigøre den næste niveausænkning. Disse dystre tegn på resignation ser jeg i lærernes holdninger; de ondsksfulde hensigter hos magthavere og hos den subalterne kultur der hersker i den danske fagbevægelse, regner jeg som en kendsgerning, som skulle bekæmpes.

I det danske folk er der ægte interesser til at lære, at få at vide, at vide, at debattere og til at opleve. Det må være en udfordring at få den gamle folkeoplysningstradition til at svare på de nye spørgsmål, til at bekæmpe en mere passive oplevelsesform foran TV, til at bekæmpe den resignerede tilbøjelighed til at erstatte komedier med serier, opera med sangkonkurrencer, kulturkurser med spørgekonkurrencer⁽³⁾. Men det eksempel jeg har givet på note 1 viser en tvetydighed og en mangel på militante oppositionsvilje, som lover ikke godt. Jeg er dog ikke i øjeblik i stand til at sige hvor meget det eksempel er typisk, men vil dog påstå at de

³Spørgekonkurrence om Jylland på TV: Spørgsmålet lyder " Hvem har skrevet Himmerlandshistorier?" De to konkurrerende, der er to lokale jyske politikere, ser forbavset på hinanden. Entertaineren med smilende Øjne, som lader os ane hans sjæls dybde, bemærker med en oprejst finger at de er gået en point ned, kikker på facitlisten og siger triumferende: " Det har Johannes Jensen". Et spørgsmål om hvem har vundet et cykelløb i Randers følger efter.

svævende tilbud i den annonce nøje svarer til den indtrufne indskrænkning i videns omfang i det danske kulturliv.

Er gymnasiet en parodi af universitetet?

Men jeg har også mødt nogle andre nye studenter til hvem jeg skulle gøre det klart at den videnskabelige måde at studere på var alligevel væsentligt forskellig fra det forsmag af den, som de havde fået eller havde troet at de havde fået på gymnasiet gennem for eks.3-G opgaver eller hurtig tilegnelse af såkaldte litteraturkritiske metoder m.m. Det er problematisk at der indføres nogle ting der ligner små specialer ind i gymnasiet, mens specialets kvalitet er truet på universiteterne gennem begrænsningen og parcelleringen af studietiden. Det er problematisk at der indføres specialisation på gymnasiet, når man indfører basis-uddannelse på universitet. Men de negative og de positive sider af disse opgaver og forsøg i sig selv og især i forhold til universitetsstudiet ville kræve en behandling for sig selv. Nu omtaler jeg dette nye aspekt inden for gymnasieundervisningen kun for at bevise at de forventninger og krav som de nye studenter fører med sig fra en adfærd de har tilegnet sig på gymnasiet er meget mere komplekse end det som Arne Kjær beskriver.

Min erfaring som gymnasielærer fortæller mig også at en lærer må undlade på gymnasiet at ville foregribe universitetet. Et gymnasium som er helt igennem og udelukkende sig selv er mere værdifuldt end nogle ambitiøse forsøg på at skyde genvej som måske ender i parodi af universitetsstudiet. Erfaringen har lært mig at en lærer må ikke være frustreret, fordi han ikke underviser mere voksne mennesker: fra børnehaven til universitetet er en lærers gerning altid i funktion til de unge han har foran sig, og er altid lige vanskelig og værdifuld. Utinam essem bonus grammaticus, sagde Scaliger og grammaticus, som vi ved, betyder den lærer der tager sig af de elementære trin i ungernes studium.

Kan man generalisere ud fra min erfaring med klassiske filologiske studenter ?

De nye studenter, der har valgt at studere latin, græsk, oldtidskundskab er utvivlsomt forskellige fra gennemsnitsstudenten; allerede deres valg beviser at de ikke lader sig påvirke af moden. Kan det så være at min i grunden positive erfaring er betinget af de særlige forhold der gælder for nogle atypiske fag?

Der er noget sandt i denne vurdering. Men mange af de studenter der er kommet til de klassiske fag på universitetet har især i de

sidste år ikke haft mulighed til at studere både græsk og latin på gymnasiet, i tiltagende flere tilfælde ikke en gang det ene af de to sprog. Når de alligevel har valgt disse fag, viser dette fast ønske, bevaret trods modstand, selvstændighed og alvor i deres valg. Både de og de andre hvis beslutning om at studere klassiske fag opstod senere end fagsvalget på gymnasiet skulle dog være blevet udsat for samme påvirkning og disciplinering fra gymnasiesystemet, hvis vi skulle mene at studenternes passivitet stammer hovedsageligt fra gymnasiet.

Jeg vil, som man har set, ikke overdrive startforskellene mellem klassiske studenter og de andre. Men jeg vil bestemt påstå at to forhold har være afgørende for slutresultatet og allerede for den nye students orientering og selvstændighed i løbet af det andet studieår: 1) at studenterne har fået med det samme at vide at studiet i de klassiske fag består i at følge undervisningen som en vej til at lære hvordan man fortolker tekster, man løser problemer, man skaffer sig baggrundsviden etc etc. men også og ikke mindst i selvstudiet. Han selv skal vælge de forfattere han vil studere inden for en meget fri kanon, men en kanon. Ingen vilkårlig fantasi men heller ikke nogen fritagelse for ansvar. I forhold til denne kanon er de tekster og problemer som bliver behandlet i undervisningen ikke privilegerede: det er ikke det mere eller mindre tilfældige valg i det og det semester fra lærernes side som helt bestemmer studentens afsluttende eksamenspensum, men en kanon, det som klassisk filologi skal være fra Capo Passero til Bergen, det som de klassiske filologiske traditioner kræver af en ung og generøs student.

2) De klassiske fag i Aarhus har ikke atomiseret eksamen i en række små eksaminationer, til hvis forberedelse studenten aldrig har chancen til at gå i dybden i de solide grundforudsætninger, i de metodiske aspekter, i alt det som forbinder, i det organiske i faget. Vore eksamensordninger i Aarhus har ikke tilladt at man kan vælge det ene del af faget i stedet for det andet, noget overalt skadeligt men især i klassisk filologi som eksisterer kun på betingelse af at alle dele er med. Vi har ikke placeret en skriftlig eller skriftlig/mundtlig eksamination i slutningen af hver undervisningsforløb over en tekst/et tema suverænt valgt af en lærer, som er det normale i andre sprogfag. Ved at bevare den afsluttende store mundtlige eksamen, hvor det specifikke pensum faktisk kun er en del af de virkelige krav, hvad faglige færdigheder angår, er de nye studenter lige fra begyndelsen blevet præsenteret for en studieform der kræver selvstændighed og hjælper til den.

Det er nok at kikke på andre fags studieordninger og undervisningsplaner, som netop er gået ad den modsatte vej, for at se hvorfor vi i vores fag i Aarhus ikke har haft de vanskeligheder som vi hører eksisterer i andre fag i de danske universiteter. Og man vil, håber jeg, forstå min ængstelse når jeg ser nogle væsentlige elementer i disse principper, som har bestået med succes en flerårige prøve, blive meget svækket i det forslag for ny studieordning som jeg har set som pensionist, men naturligvis ikke pensionist i hjertet og kraniet. En svækkelse som i nogle intentioner og kommentarer går langt over humanistbekendtgørelsens tvang og skemaer. Hvorfor forlade det gode gamle prøvet system, når man ikke har en klart formuleret og eksperimenteret ny idé som inspiration, men kun resigneret vilje til tilpasning til de nye tider og ressourcenhensyn? Hvorfor ville indbilde sig at man kan forene faglig fornyelse og tilpasning til de krav som ministeriet har stillet og ikke er dikteret af pædagogiske eller videnskabelige ønsker (4)? Det er ikke min opgave at komme

⁴ Jeg håber at Jastrup ikke vil tage det ilde op, men jeg personligt kan ikke undlade at mere mig gevaldigt, når jeg blandt de nye krav fra ministeriet, som han citerer, læser også om "de eksplicitte krav om metodik og videnskabelighed, som stilles til humanistiske uddannelser i Humanistbekendtgørelsen" og senere læser om behovet for "nye emner" og "frontforskning". Enten morer jeg mig ved at tænke på årgang efter årgang af Vox Populi og Agora, på Fællesugen, på forslag i Institutrådet og tusind andre ting inden for undervisning på vores institut og i andre institutter, eller skulle jeg i min alder begå selvmord i desperation: "Alt for sent får jeg at vide at jeg og mine kolleger på instituttet indtil nu ikke har undervist metodisk og videnskabeligt. I vor naivitet troede vi at vi gjorde det fordi vi endnu ikke kendte ministeriets åbenbaringer desangående".

Betydning af disse krav i Humanistbekendtgørelsen skal forstås ud fra den tid (1 Ω år) man tilstår til at fuldføre en sidefags uddannelse. Ministeriet, i overensstemmelse med nogle moderne teknokratiske teorier om lederuddannelsen og fleksibilitet i uddannelserne, mener at "metodikken" kan rationalisere og effektivisere studierne. Lidt paradoksalt sagt: man lærer Generel Organisationsteori (denne er metodikken) og man kan senere være en gang sekretær for biskoppen og en anden gang for et Økologisk feta-eksport-firma. Der er ikke behov til at lære mere. En smule kirkeretlige regler og toldvæsens tabeller læres ad hoc eller i særlige kurser, sluttende med en projektopgave, i intervallerne, mens man står til rådighed for arbejdsmarked. Kender I ikke fra det virkelige liv og fra Magisterbladet nogle eksempler af dette som lyder som et paradoks? Dette kravs hensigt er at spare tid, har intet med videnskab at gøre. Det står forresten temmeligt eksplicit, så vidt jeg husker, i kommentarer til bekendtgørelsen.

Og angående forbindelsen: erhvervet videnskabelig kompetence og ressourcer, i hvilken alder siges at Cato begyndte at studere græsk?

ind i diskussionen om de tekniske detaljer. Det konkrete forslag med undtagelse af det farlige punkt om propædeutiske prøver, der kan true at inkorporere GSK i den normerede studietid og forringe Su for vores fremtidige studenter kan forresten se mere uskyldigt ud end kommentarerne. Det er ånden bag de konkrete beslutninger der bekymrer mig, fordi noget er at være nødt til på det praktiske plan at foretage små afvigelser fra nogle fundamentale principper, som man dog holder fast, helt andet er uden betænkeligheder at opgive disse principper. Så de nutidige små afvigelser kan være det første skridt ind på en vej, hvis ende kendes ikke. Eftersom her tales om studenternes selvstændighed (og jeg begyndte at skrive før jeg havde læst SN'ets forslag), vil jeg fortælle at mit hjerte for sammen, da jeg så skemaet over regulære BA-studieforløb, med prøver efter 1 semester og det hele fasttømt. Etiam tu Brute fili mi? Jeg vil ærligt ønske at instituttet skal mod mine prævisioner have den bedste fremtid, men jeg vil ikke skjule at jeg er bange og næsten overbevist om at det vil gå dårligt. Nøjagtigt så dårligt som i de andre fag, ikke værre naturligvis, hvis dette kan være nogen til trøst, men kan klassisk filologi i de proportioner som den eksisterer i Danmark overleve på de af eget hånd forringede vilkår under hvilke andre kolossale fag vegeterer? Kan latin have en funktion på gymnasiet, hvis læreren (for eks. en sidefagskandidat) ikke har fået den traditionelle træning (5)?

Hvordan den ungdommelige begejstring bliver knust.

I alt det jeg har skrevet her om min erfaring og om studenternes selvstændighed er min, absolut ikke original, grundtanke altså denne: at det kulturelle niveau og det kulturelle livs atmosfære i den form som de udtrykker sig i læreanstalterne, er kendetegnet af en blanding af realisme og generøs idealisme, af solid langsom tilegnelse af kundskaber og umættelige kulturelle interesser som ikke kan defineres og nøjagtigt foreskrives. Hvis man skulle vælge og fremme det ene horn i forhold til det andet, så er det altid bedre at fremme den generøse, overskridende side. Den forringelse som adgangsbegrænsningen har medført i gymnasierne består i en kortsynet og smålig sammenkrøbenhed bag pensum bogstaveligt

51 Et forslag til PH.D.-uddannelsesprogram under Center for Antikstudier foreslå jeg i sin tid at der skulle gives tid til sproglige studier for PH:D:-studerende der havde utilstrækkeligt kendskab til det ene eller de to klassiske sprog. Jeg ved ikke hvad der er sket med dette forslag, der efter min mening er væsentligt forbundet med den opfattelse af "antikstudierne" man har og man vil fremme i Danmark.

opfattet. Det samme gælder for hele den danske kultur og for universiteterne. Fra personlig adfærd og tilbøjeligheder er denne tilstand blevet omhældet til pædagogisk praxis og ordninger. De unge har på grund af deres ungdom heldigvis en naturlig trang til at vælge den generøse side. Og også efter dårlige erfaringer er det let at vække begejstring igen hos dem.

Men begejstringen og de brede interesser som jeg har rigeligt mødt hos de nye studenter, bliver knust af det arbejdstempo som studenterne er udsat for. Med nedskæringerne i de normerede studietider og i SU er det lykkedes Bertel Haarder, og ikke ham alene naturligvis, at udplyndre studenterne for den glæde for at være unge og at studere som forrige generationer i århundreder har betragtet som det bedste de har haft i livet. Det manglede bare at de unge ikke var i stand til også i dag at more sig og at bryde ud i latter, men netop typisk i fredagsbaren, en hektisk afløb *efter* en uge planmæssig arbejde, en parentes for at glemme angsten med studierne dag før man skal købe ind, ikke en glæde der ledsager studierne og hele studenterlivet. De fleste studenter har ikke tid til at læse en roman, til at kaste sig over noget udenfor semestrets studieprogram, til af rene interesse at uddybe noget mere end pensum forlanger, at gå i teater, til koncerter.....

Det er dog sandt at de nuværende studenter forsøger at følge SU-reglerne. For 15-20 år siden overskred studenter uden mange bekymringer de normerede studietider til trods for at disse var den gang meget mere generøse. De tog gæld i banken og lign. De overskred studietiderne ikke først i slutningen af studierne, men allerede i begyndelsen, når de blev grebet af en særlig interesse uden for studieprogrammet *stricto sensu*, af et undervisningsforløb i et andet fag og tusind andre ting, også forelskelse og kunst.

Nu forsøger studenterne på at overholde den normerede tid, således at to nedskæringer summeres, den på grund af den nedsatte norm og den på grund af normens overholdelse. Men dette billede er kun sandt for nogle studenter. Faktisk, til trods for ihærdige forsøg på at overholde normen, kan dette alligevel ikke lade sig gøre. Så overskrider studenten normen i sidste del af studiet: han har ikke tilladt sig kulturelle ekskursioner uden for den strenge studieplan i løbet af studiet og fører sin angst og utilfredshed videre i de sidste studiesemestre og derudover en følelse af nederlag, når han alligevel ikke kan nå det umulige. Tid tilovers til en fri kulturel aktivitet eller uddybning får han aldrig.

Se finessen i det bedrag efter hvilket de frie studenter er blevet til slaver. Staten har været nøjagtigt så meget generøs indtil at give

studenterne så meget støtte og at vænne dem til sådant et livsniveau at de i dag ikke engang kan forestille sig at kunne leve i det niveau af glad fattigdom som de gamle generationer af studenter har levet og studeret i. Men den samme stat er nu så ussel og gerrig at den vil ikke give 6 måneder mere til at konkludere med værdighed et sidefag, tid til at tage til et studieophold i udladet, til at gå i dybde i specialet, altså mere tid til at studere bedre og med glæde. Om det kan man endog fortælle fabler.

Hvad er kritik og selvstændighed

Mange andre intervererede i debatten i Information, eller kom frem med betragninger om beslægtede emner, bl. a. om Det frie gymnasiums opdragelsessystem, den kulturelle skævhed som endnu eksisterer som konsekvens af den sociale: børn fra arbejderklassen mangler sprog, mente nogle. Det er naturligt at man så spørger om folkeskolens betydning eller ansvar i denne forbindelse efter så mange år med obligatorisk og udvidet skolegang. Er situationen stadigvæk den samme som for 20-30 års siden? Nogle mener at der er sket forbedringer, andre at forbedringer ikke svarer til indsatsen. Er institutionerne, hvor børn opholder sig før og under skolealderen "steder hvor moderne børn kan lære at være kritisk, for i et moderne samfund skal man vælge hele tiden. Vælge religion, vælge tandpasta, vælge livspartner..."? Nej, mener Peter Schmidt i et læserbrev og henviser til en bog han har skrevet og til Erik Sigsgaards analyse af de sidste 15 års udvikling. Nej, til trods af kommunale projekter som "Børn som medborgere". P. Schmidt kender ikke en eneste 0-6 årig institution, hvor børnene vælger suverænt. "Det er tragisk at børn ikke selv principielt vælger at spise når de er sultne, at sove/hvile sig når de er søvnige/trætte, hvem de vil lege med hvor, hvornår og hvorlænge, at gå tur som mennesker og ikke som marcherende soldater osv. ". Det er vanskeligt at forestille sig børn med disse former for selvbestemmelse når de har brug for de voksne for bare at overleve i den moderne trafik, men brevets ekstremisme hjælper os til at forstå en efter min mening falsk opfattelse af selvstændighed, kritik og frihed, som får lov til at undgå vor opmærksomhed, når den udtrykkes i mere moderate formuleringer. En meget udbredt falske opfattelse. For det er rigtigt at personlig frihed i nogle bestemte tilfælde (diktatur og lign.) kun kan forsvares ved at grave sig nogle helt personlige nicher for at bevare selvstændigheden ved isolation, men man må slå fast at frihed er et social begreb, en form for forhold mellem individet og de andre,

som ikke kan eksistere hvis den ikke er stabil og argumenteret. Også anarkisk tankegang er tankegang og teori, forskellig fra principløs vilkårlighed. Børn bliver ikke opdraget til kritik med den form for selvstændighed som brevet taler om, og studenterne heller ikke hvis de bare skal lære at studere alene. Kritik er at fremsætte indvendinger mod det bestående, at foreslå nye foranstaltninger der kan gælde for alle eller for bestemte grupper. Selvstændighed er ikke griller, men en stillingtagen efter at man har hørt de andres argumenter. Hvis de andre er tavse, og det sker ofte i dag hvor fordommet ligegyldighed forveksles med tolerancen, søger den selvstændige selv opponenter, rejser indvendinger mod sig selv, søger konfrontation i historien og i bøgerne. Barnet, gymnasiasten, studenten der opdrages til at spise alene og tavs når han er sulten, når aldrig til symposium, venskabet, retorikken, teatret, kulturen, kritikken, selvstændigheden. Kunne ikke denne falske opfattelse af friheden og selvstændigheden, allerede virkende i samfundet og familielivet, og den slaphed og dovenskab som den fremmer, være den fjerneste årsag af den situation som vi beklager? Hvilke relation er der mellem denne slaphed og ønsket på gymnasiet og universitetet om at vælge det som ser spændende ud, men bortvælge den hårde vej der virkeligt fører til det spændende? at nøjes med mindre end det bedste?

De mere generelle aspekter af mangelen på selvstændighed er forbundet med den nutidige fortolkningsskepticisme, om hvilken jeg har skrevet i *Agora-1995-1* fra februar (s. 38). Så måske er også disse sider som ser ud som uundskyldelige moralistiske betragtninger, dog en slags ekskurs om filologisk metode, hvis filologisk metode kan være et instrument til at begrænse denne skepticisme.

Appendiks: fabelen om ulven der havde læst Phaedrus' fabel (III,7), eller også om hunden der ikke havde forstået den.

En gammel ulv, lidt tyndhåret i pelsen, kom en nat til et hundehus: spisekøkkenet og arbejdsrum, karbad, fjernvarme og plakater med kattebilleder på væggene. Hunden, en moderne schæferhund der aldrig havde set får eller ulve, havde ikke lært at hundene skal gå til angreb mod ulven. Den logrede. "Min kære darwinistiske bror", sagde nu ulven, der i forvejen glædede sig over at kunne afsløre den ubehagelige sandhed. "vist beundrer jeg de anretninger du har inde i huset, grammofon og plader, måske færre bøger end jeg havde i din alder men en fin computer etc etc og du er fed og lapset, men vis mig nu din hals, for at jeg skal se det tegn på kæden som

Phaedrus taler om i sin fabel. Derefter kan du nok gabe uforstående over for mit dictum, men jeg kan gå herfra stolt af min fattigdom som betingelse for min frihed." Og den smilede overlegen. "Kæde, hvilke kæde? hvilket tegn?" spurgte hunden og fremviste en hals helt jævn og uplettet efter sidste shampooebehandlingen. "Sikken en verden", afbrød ulven der havde den last en gang imellem med ikke at lade samtaleren tale færdig. "Efter murens fald er der end ikke den tilfredsstillelse med at kikke på folkets trældomstegn, når man alligevel ikke kan bryde selve kæderne. Trællene er bespiste og tilfredse," Og den gik væk. Så hørte den ikke sidste del af hundens svar: "Der er ikke behov for en kæde. Jeg skal hele dagen løbe frem og tilbage mellem herrens hus og hundehuset for at få SU-mad i små kontrollerede portioner. Hvis jeg ikke får min vante god portion har jeg ikke kræfter til at løbe; hvis jeg ikke løber taber jeg min prisværdige ret til portioner. Så har jeg ikke tid til at protestere eller at løbe væk herfra. Men jeg har jo rettigheder, ikke en kæde."

* * * * *

Rapport fra Athen

af Erik Christiansen

Som det vil være mange bekendt, har vi nu også et dansk institut i Athen. Det har hjemme i et smukt, neoklassicismisk, nænsomt restaureret hus, beliggende i udkanten af Plaka på Herefondas gaden lige overfor en Katharina-kirke fra 1000-tallet. Det er oprettet som et forsøg; men der kan nu ikke være tvivl om, at det vil fortsætte efter forsøgsperioden. For det første har Institutet nu købt nabohuset og fået bevilget penge til at ombygge og restaurere det. For det andet er der nu oprettet et fælles bibliotek for de fire nordiske institutter i Athen. For det tredje var undervisningsministeren og hans embedsmænd synligt tilfredse under deres ophold i forbindelse med åbningen af dette bibliotek, og det havde de bestemt også god grund til!

Som formand for Center for Antikstudiers bestyrelse deltog jeg i det officielle arrangement, som givetvis vil have - eller kunne få - interesse for mange andre; derfor denne rapport.

Den officielle åbning af det nordiske bibliotek fandt sted fredag den 20. oktober. Den skulle have fundet sted på Universitetet i

Christian Hansens dejlige festsal - hvilket vi var mange, der havde glædet os til; men p.gr.a. strejke blev den flyttet til Det arkæologiske Selskabs lokaler. Under den halvanden time lange seance blev der talt meget om Athen som "civilisationens vugge" mv. (Havde de dog blot sagt den *europæiske* civilisations vugge...). Om aftenen var der reception i bibliotekets gård med inddragelse af den tilstødende gade, som politiet venligt havde afspærret til formålet.

Biblioteket ligger syd for Akropolis på Kavalotti gaden imellem det svenske og det finske institut og cirka 10 minutters gang fra det danske. Grundbestanden udgøres af Det Svenske Instituts bibliotek, og det vil navnlig sige arkæologi. Svenskerne har haft deres institut i Athen siden 1947, og det er et arkæologisk institut. Det Danske Institut dækker imidlertid også det nyere Grækenland, og nu foregår der seriøse overvejelser om, hvordan det fælles bibliotek bør udbygges, så meget mere som at det har fået stillet 200.000 danske kroner årligt til rådighed for anskaffelser af bøger og tidsskrifter.

Aftenen forinden åbnede Ole Vig Jensen en udstilling om dansk design på Det Danske Institut. Det var en meget flot og meget smukt arrangeret fremvisning af græsk inspireret keramik, smykker mv. udført af fem fremragende danske kunstnere med Jannick Seidelin i spidsen.

Samme torsdag eftermiddag afholdtes det andet møde om universitetsundervisning ved Det Danske Institut som opfølgning af det første møde, der blev holdt på Nationalmuseet i januar i år. Sagen er nemlig den, at universiteterne i København, Odense og Århus sammen med Nationalmuseet er med til at finansiere Instituttet ved på skift at stille dets direktør, som da har sin løn med hjemmefra. Det har derfor hele tiden været hensigten, at Instituttet aktivt skal inddrages i universitetsundervisningen. Spørgsmålet er hvordan.

Visse ting er givet. I lighed med Det Danske Institut i Rom er Athen-instituttet åbent for forskere, ph.d.-studerende, speciale-studerende og andre med et konkret projekt, hvortil materialet helt eller delvis befinder sig i Athen eller andetsteds i Grækenland. Instituttet kan efter ansøgning yde gratis logi, eventuelt også tilskud til rejsen. Ligeledes er Athen-instituttet gerne behjælpelig

med at skaffe tilladelser og aktuelle informationer om åbningstider mv., f.eks. i forbindelse med ekskursioner.

Herudover har der været forslag om at afholde kurser på Athen-instituttet over emner som græsk epigrafik, arkæologisk metode og udgravningsteknik (i forbindelse med igangværende udgravninger i Grækenland), den græske oldtids efterladte monumenter og nygræsk, men også forslag om tværfaglige kurser i nyere græsk historie, kultur og samfundsforhold. Hvis de berørte studienævn finder sådanne kurser relevante, vil det næppe være vanskeligt at skaffe undervisere hertil, og de, som "hyres" fra Danmark, må kunne få tjenesterejse. Problemet er de studerendes rejseudgifter, og det er især et problem i Århus, så længe Det humanistiske Fakultet har nulstillet ekskursionskontoen; så den må vi se at få åbnet igen!

Mødet endte med at nedsætte et udvalg, som skal bearbejde disse og eventuelt andre forslag nærmere. I dette udvalg sidder bl.a. Ole Thomsen (Oldtid & Middelalder), og har man gode ideer til Athen-instituttets virksomhed, kan de forelægges for ham.

Der var henvend 200 repræsentanter for de nordiske lande tilstede disse dage, som sluttede lørdag med en ekskursion til Argolis, hvor Det Danske Instituts nuværende direktør, Søren Dietz, viste de danske deltagere rundt på borgen i Mykene, mens vi alle efter en frokost i landsbyen Prosymna blev præsenteret for de svenske udgravninger i Berbati. I den danske bus på vejen tilbage til Athen gav Mogens Pelt, som er historiker med speciale i nyere græsk historie og stipendiat ved Athen-instituttet, en oversigt over græsk historie i international sammenhæng fra 1821 til i dag. Det var en meget flot afslutning på hele arrangementet!

I øvrigt gjorde det ikke noget, at vejret viste sig fra sin bedste side: Solen strålede uafbrudt fra en næsten skyfri himmel, dagtemperaturen holdt sig på 20-25 grader, og den frygtede luftforurening glimrede ved sit fravær.

* * * * *

Under de gröna bananerne i St. John's college, Oxford.

Tanker och minnen från en konferens med en särskild hälsning till kollegen Ivar Engel-Jensen i Hjärring som också var med

af Lars Rydbeck *

Peter Parsons, Regius Professor i grekiska i Oxford, avslutade sin inledningsföreläsning vid 1995 års klassiske Triennial med orden: Kära bananodlande kollegor, jag vill gärna önska er ett fruktbart möte här i Oxford. Titeln på Parsons föreläsning var något gåtfull: "Under the green bananas", och uppenbarligen irriterade titeln Parsons introduktör och chairman Jasper Griffin. Denne antydde lite vagt, att han trodde, att titeln alluderade på en passage i Derek Walcotts odysseiska epos Omeros men lämnade som van ordförande - varje offentlig föreläsning i England har en sådan - frågan öppen. Vi åhörare skulle ju också få möjlighet att använda våra små grå celler.

Nåväl det visade sig - tror jag - att de gröna bananerna är våra latin- och grekiskläsande studenter. Som "språkets väktare" är vi satta att sköta och bringa till mognad dessa omogna frukter. Parsons anknöt medvetet till Robert A Kasters magnifika "Guardians of Language: The Grammarian and Society in Late Antiquity" från 1988. Problemet som ventilerades är urgammalt: hur skall elementära språkkunskaper upprätthållas i tider av nedgång och förfall?

Under den greko-romerska senantiken var det grammaticus som stod för motståndet. Som exempel tog Parsons den "kommunale grammatikern" Lollianos i Oxyrhynchos i Egypten på 250-talet e Kr. "Dämosios grammatikos" kallas han i Oxyrhynchospapyren 47:3366, men Lollianos ville själv gälla som "scholastikos" (en bildad man, en 'scholar'). Han var gift och hade barn. Kommunen betalade honom lön mycket oregelbundet, och dock var det han som skulle lära de blivande byråkraterna att läsa och skriva. Lollianos begärde då att i stället för kontanter (2000 drachmer per år) få utnyttja inkomsterna från en fruktträdgård i Oxyrhynchos, som förväntades ge en avkastning av 2400 drachmer årligen. Denna begäran riktar han inte till rådet utan direkt till kejsarna Valerianus och Gallienus. Han skriver också till en "broder" vid kejsarhovet som han vill ska bedriva lite lobbyverksamhet för hans räkning. Året är 258 eller 259 e Kr.

* Lars Rydbeck, Östra Fäladsvägen 21, 22460 Lund, 046-2116185 (hem); 046-2229752 (tjänsterum, Theologicum, Lunds universitet)

Professor Parsons är en jovialisk herre, specialist på utgivning av papyrer. När han berättar om Lollianos i Oxyrhynchos går tanken lätt till en viss Rydbeck i Lund som också vill se sig som en språkets väktare när han i Ultima Thule försöker förmedla baskunskaper i latin och grekiska till teologer och gymnasister.

Ingen trodde, att Peter Parsons skulle bli Hugh Lloyd-Jones efterträdare i Oxford. I boken "Greek in a Cold Climate" berättar Lloyd-Jones själv om saken (i sin i boken avtryckta avskedsföreläsning, som hölls i biblioteket i Christ Church, Oxford, den 31 maj 1989). Han säger, att han är stolt över att få en efterträdare som kan grekiska så bra som Parsons (som bekant är det ju inte alltid fallet med grekprofessorer). I samma andetag nämner emellertid Lloyd-Jones också Martin West, som jag förtidigare skrivit om i en rapport ifrån en klassisk Triennial, Medusa 3/1988. West är ju Den Store Vetenskapsmannen och föreföll 1989 vara den naturlige efterträdaren: en kulmination enligt min bedömning även efter sådana föregångare som Gilbert Murray, E R Dodds och Lloyd-Jones själv. Men det engelska utnämningssystemet vägar är otvivelaktigt grundliga och West fick stå tillbaka.

Om honom säger Lloyd-Jones i avskedsföreläsningen, att West lärt honom mer än vice versa. Martin West var europeiskt ryktbar redan innan han fullbordade sin kommentar till Hesiodos Theogoni (vilken förtidigare var hans doctoral thesis).

Hugh Lloyd-Jones var tyvärr inte själv närvarande vid sommarens Oxford-triennial. Det brukar annars alltid hända spännande saker i hans sällskap. I bussen från Heathrow till Oxford undrade jag över om jag skulle möta några svenska kollegor från universitetet eller gymnasiet. Vid tidigare triennials har jag mött Wistrandarna från Göteborg, pater filiusque. De egna kollegorna är alltid mycket trevligare när man möter dem utomlands, speciellt över en pint of bitter eller en flaska claret. St John's där jag bodde och i vars nya konferenscenter i borte ändan av collegets väldiga Gardens The Triennial ägde rum, hade till och med sitt eget rödvin med St John's namn på etiketten (£ 4.20 vid serveringen till middagen). Tyvärr var kvällarna för varma för att det skulle smaka med rödvin, och ingen svensk kollega hade jag heller att dela med.

Lustigt nog mötte jag en dag i St John's bibliotek en åldrig pratglad mötesdeltagare, som efter att ha undervisat vid diverse klassiska bildningsanstalter i England slutade sina yrkesverksamma dagar som rektor för en prep school i Scotland. När han hörde, att jag var från Lund, bad han mig hälsa till Einar Gjerstad (Eheu fugaces...) som han haft mycket roligt med vid dessa Triennials.

Den första Triennial 1942 var av naturliga skäl en mera inombrittisk affär, men redan 1945, precis efter segern över Japan, ägde den andra rum i Oxford, och då strömmade kontinentalta forskare till. Jag har dock inget minne av att Gjerstad någonsin berättade, att han besökt en Triennial i Oxford eller Cambridge.

Jag nämnde tidigare Lloyd-Jones essäsamling "Greek in a cold climate". En uppsats där om Paul Maas berättar egendomligt nog om hur Einar Löfstedt och Albert Wifstrand besökte den trienniala kongressen i Cambridge 1949.

Lloyd-Jones beskrivning av Löfstedts och Maas första möte är festlig. Både Löfstedt och Wifstrand var enligt Lloyd-Jones gamla bekanta till Maas. Lloyd-Jones säger bl a om Löfstedt (jag översätter inte): Löfstedt was then extremely old; his skin resembled the thinnest brown parchment, and he had the air of an immensely ancient and revered Chinese idol.

När Löfstedt och Maas möttes frågade Löfstedt - på typiskt svenskt manér - vad Maas höll på med. Maas svarade, att han arbetade med en tidig medeltida text *De rebus bellicis*. I själva verket ombesörjde han som en sorts finare korrekturläsare Oxford University Press publicering av E A Thompsons edition av denna text. Maas fick ju aldrig någon akademisk befattning i Oxford, till skillnad t ex från Eduard Fraenkel. Detta visste säkert inte Löfstedt utan han sade: "Ah, det finns väl en utgåva av den texten i Teubner-serien". Maas svarade, att det fanns det inte, så vitt han kände till.

Så fort giganterna skilts åt, skickade Maas iväg famulus Lloyd-Jones till universitetsbibliotekarien H R Creswick (of Jesus College) för att ta reda på saken. Tillsammans kunde de konstatera, att någon Teubner-edition inte existerade, men när Lloyd-Jones rapporterade detta tillbaka till Maas hade denne redan fått en 'note' från Löfstedt som innehöll hans kapitulation. Bägge var perfektionister; bägge älskade att segra i en liten kontrovers; bägge var ärliga och ödmjuka människor.

Hur går egentligen en Triennial till? Ja numera är det en blandning plenarföreläsningar och kortare simultana seesioner.

De plenarföreläsningar som jag minns bäst hölls av Peter Parsons (Under the Green Bananas), Myles Burnyat, antikfilosof i Cambridge (Other Minds, Other Faces: Philosophy and Physiognomics in the Ancient World), Quentin Skinner, professor i politisk filosofi i Cambridge (Ancient Laughter and Modern Philosophy) och Paul Zanker från Schweiz, välbekant för svenska Antiken-studerande (Hadrian's Beard and Apuleius' Hair: The

Roman Image of the Intellectual). Zankers chairwoman var Margareta Steinby, en sympatisk finländska med senaste arbetsställe vid Finska institutet i Rom, sedan en tid tillbaka professor i klassisk arkeologi i Oxford, en upphøjelse som väl aldrig tidigare kommit någon skandinavisk forskare till del. The Closing Plenary Lecture stod Martha Nussbaum för. Sedan i våras är Nussbaum genom några artiklar i dagspressen the female philosopher även i Sverige. Moderator åt Nussbaum var antik-historikern Fergus Millar, efterträdare till Ronald Syme och alltid redo med ett litet syrligt understatement. Hans senaste opus "The Roman Near East" låg just nyutgivet hos Blackwell's. Kongressen var organiserad efter två ambitiösa temata: 1. Jaget (The Self) i den antika världen och 2. En värld av skillnader (A World of Difference).

De föreläsningar som hölls samtidigt (ibland på en halv timma, ibland på en och en halv timma) var i allmänhet angenämare att bevista än plenarföreläsningarna. Lokaliteten var intimare, diskussionen alertare och möjlig att uppfatta, vilket den inte alltid var i University Museum, tvärs över gatan från St John's baksida. Varje promenad genom museet till auditorium förgylldes dock av underbara, fejkade(?) dinosaurier, som skulle ha skrämt slaget på mig som liten pojke.

Thomas Wiedemann som just utnämnts till professor i latin i Nottingham talade mycket matter of fact om vad som ligger i ett romerskt *nomen*.

David Sedley, som dels tillsammans med professor Long givit ut de hellenistiska filosofiska texterna i översättning och original, dels under själva konferensen publicerade en bok om filosofen Cicero, var en synnerligen charmfull forskare och föreläsare. Hans ämne var "Brutus och Cassius etik". Han startade naturligtvis med Shakespeare Julius Caesar Act IV Scene 3:

Brutus: O Cassius, I am sick of many griefs.

Cassius: Of your philosophy you make no use

If you give place to accidental evils.

Brutus: No man bears sorrow better. Portia is dead.

Skall jeg våga mig på en sammenfatning af Sedley's föreläsning så lyder den så här: platonisk politiskt tänkande genomdrev Idu Martiae. Intressant var också Sedley's fremhävande av en passage i Plutarkos biografi över Brutus (XII 3 - 4). Brutus tenterade så att säga sina vänner i "politisk filosofi" i god tid före tyrannmordet. De som inte svarade rätt på frågan vilket som var värst, indbördes krig eller langvidrigt envælde (monarchia paranomos), fick inte

- Τάδε μὲν Περσῶν τῶν οἰχομένων
 Ἑλλάδ' ἔς αἴαν πιστά καλεῖται
 5 καὶ τῶν ἀφνεῶν καὶ πολυχρῶσαν ἐδράνων φύλακες,
 κατὰ πρεσβείαν οὓς αὐτὸς ἔναξ
 Ἐξέρξης βασιλεὺς Δαρείου γενῆς
 εἴλετο χώρας ἐφορεῖν·
 ἀμφὶ δὲ νόσται τῷ βασιλείῳ
 10 καὶ πολυάνδρου στρατιᾶς ἦδη
 κακόμαντις ἄγαν ὀρσολοπέται θυμὸς ἔσωθεν·
 πᾶσα γὰρ ἰσχύς Ἀσιατογενῆς
 οἴχωνκε, νέον δ' ἄνδρα βαῦζει,
 15 κοῦτέ τις ἄγγελος οὐτέ τις ἵππεύς
 ἄστὺ τὸ Περσῶν ἀφικνεῖται.
 οἶτε τὸ Σούσων ἦδ' Ἀγβατάνων
 καὶ τὸ παλαιὸν Κίσιον ἔρκος προλιπόντες ἔβαν,
 20 τοὶ μὲν ἐφ' ἵππων, τοὶ δ' ἐπὶ ναῶν, περὶ τε βάδην
 πολέμου στίφος παρέχοντες·

1. ...τῶν-μοι με-λαγ-χι-των φρήν ἀ-μύσ-σε-ται φό-βωι, "ὄᾶ! Περ-σι-κού στρα-τεύ-μα-τος",
 2. καὶ τὸ Κίσι-σί-ων πῶ-λισμ' ἀν-τί-δου-πον ἄ-σε-ται, "ὄᾶ!" τοῦτ' ἐ-πος γυ-ναϊ-κο-πλη-

τοῦ-δέ μὴ πό-λις πύ-θη-ται. κέ-ναγ-δρον μέγ' ἄσ-τυ Σου-σί-δος·
 θῆς ὄ-μι-λος ἄ-πύ-ων, βυα-σί-νοις δ' ἐν πέ-πλοις πέ-σηι λα-κίς.

3. πᾶς γὰρ ἴπ-πη-λά-τᾶς καὶ πε-δος-τι-βῆς λε-ώς. ση-ῆ-νος ὡς ἐκ-λέ-λοι-πεν με-λισ-
 4. λέκ-τρα δ' ἀν-δρῶν πῶ-θωι τείμ-πλα-ται. δα-κρῦ-μα-σιν Περ-σί-δες δ' ἄβ-ρο-πεν-θεῖς ἔ-κάσ-

σᾶν ξὺν ὀρ-χά- μῶι στρα-ταῦ, τὸν ἀμ-φί-βευκ-τον. ἔξ-α- μεί-ψας ἀμφο-τέ-ρᾶς ἄ-λι-ον
 τᾶ πό-θωι φι-λά- νο-ρι τὸν ἀίχ-μά-εν-τα θοῦ-ρον. εὐ-νᾶ-τήρ' ἀ-πο-πεμ-ψα-μέ-νᾶ

πρῶ-να κοι-νὸν αἰ-ᾶς.
 λεί-πε-ται μο-νό-ζυξ.

vara med i sammansväringen. Så uteslöts t ex epikurén Statilius och också Favonius, Catos hängivne supporter. Labeo, som också var tillstades, talade mot bägge sakerne. Brutus delgav inte vännerna sin egen uppfattning utan sade, att saken var problematisk och svår att avgöra. Senara avslöjade han dock planerna på en komplot för Labeo.

Martin West bidrog med en föreläsning om och en demonstration av hur det lät när en grekisk tragedi uppfördes. Redan på måndagkvällen rekryterade han tolv sångkunniga scholars (varav jag var en), med vilka anapestpartiet i Aiskylos Perserna samt två stycken strofer/antistrofer ur samma drama (tauto moi melanchitån phrän / kai to Kissiån polisma respektive pas gar hippälatas / lektra d'andran). West hade lierat sig med en naturvetare, Maurice Byrne, som själv tillverkade auloi (flöjter) av plaströr plus egenhändigt tillskurna rörblad. Byrne ackompanjerade oss aktörer på ett synnerligen förtänstfullt vis. Två gossar från ett närbeläget gymnasium bidrog med et stichomytiskt dialogparti (de två skådespelarna bidrar växelvis var sin trimeterrad).

Aulos-spelaren Byrne hade också själv tillverkat ett fodral till sina flöjter och munstycken. Sådana fodral ses ju ofta på vas målningarna. Byrnes fodral var gjort av leksaksdjurstyg som imiterade leopardskinn. Mycket anslående!

Beträffande de melodier som vi sjöng kan jag bara säga att West utgått från de fragment vi har kvar av körsångsmelodier och sedan med sin musikaliska fantasi hjälp skapat två egna melodier (en melodi för varje strof/motstrof). Den som vill lära sig mer om antik grekisk musik hänvisas till Wests egen bok i ämnet (*Ancient Greek Music*, Oxford University Press 1992, obtainable in all good bookshops, som det stod i Wests handout "The Sound of Greek Tragedy"). Wests demonstration var som man säger a complete success. Det var mycket skoj att få vara med på ett hörn.

David Raeburn, bekant för att ha satt upp grekiska tragedier och komedier på originalspråket framför allt i London, Oxford och Cambridge, är numera pensionerad, men hans enorma vitalitet går åt till att organisera och undervisa vid nybörjarkurer i latin och grekiska vid universitetet i Oxford. Engelsmännen har efter den senaste skolreformen samma problem som vi i Sverige. Det gäller att ta vara på dem som inte haft privilegiet att läsa de klassiska språken i skolan. Raeburn kallar dessa kurser Ab initio-kurser ("från begynnelsen") och hans latinkurser påminner om de

nybörjar- och fortsättningskurser i kristet latin som jag initierat (sic!) vid Theologicum i Lund.

Under rubriken Looking Around: Pilgrims, Travellers, Tales skulle Jás Elsner föreläsa om Apollonios från Tyana, ytterligare ett exempel på hur antikforskningen på den grekiska sidan numera gärna befattar sig med efterkristna problem. Tyvärr var Elsner själv sjuk men hans paper lästes av Miss Helen Morales så att det var en ren fröjd för den utländske gästen att lyssna. Mitt under uppläsningen dök namnet Kosmas Indikopleustes upp i Elsners manus. Miss Morales hejdade sig och frågade auditorium: Has anyone heard of him? Min egen blygsamhet förbjöd mig att säga något, men Averil Cameron som satt framför mig räckte som snäll skolflicka upp handen.

I sådana här presentationer av en antik gestalt (typ Apollonios från Tyana!) rör det sig ofta om att "konstruera världen" (to construct the world), att "konstruera jaget (självet)", ja t o m om att "konstruera texten" (i det här fallet Philostratos text). Allt i människans värld är en "kulturell konstruktion", för att inte säga "en narrativ diskurs". Inför detta erfor jag samma känslor som när jag som liten pojke satt och drog av kronbladen på en prästkrage: älskar, älskar inte, för att till slut med en suck dra av det sista kronbladet: älskar inte!

Alla deltagarna i konferensen (ca 350 stycken) fick en liten behändig informationsbroschyr om hur de klassiska studierna i Oxford går till, hur lång tid de tar, vad klassiker från åren 1988-1993 har blivit i världen etc, etc. Inledningen omfattar följande avsnitt:

Varför klassiska studier över huvud taget?

Varför klassiska studier i Oxford?

Att säkra sig en studieplats.

Att välja college.

Därefter presenteras normalstudiet som kallas Literae Humaniores. Det sträcker sig över 4 år. Den första delen ("Mods") varar 5 terminer, den andra delen (Final Honour School eller "Greats") 7 terminer. Varje kalenderår har som bekant 3 terminer. Sedan kan man läsa om de möjligheter man har att bygga upp en Lit Hum: själva språkstudiet, språkstudium med litterär inriktning, antik filosofi, antik historia, komparativ filologi och lingvistik och till slut klassisk arkeologi. Möjligheten att kombinera klassiska studier med moderna fack presenteras också: antik och modern historia, klassiska och moderna språk, klassiska språk och engelska. Alltihop skildras så förföriskt, att jag bara önskar att jag var 18 år igen och engelsman.

Tanken går till mitt eget latinstudium ht 1953. Professor Axelson annonserade föreläsningar över Minucius Felix' Octavius. Den första föreläsningen ägde rum kl 17 första måndagen i september. Sedan pågick de fram till sista måndagen före jul. Föreläsningarna tillgick på följande vis. Professorn läste upp det första stycket av texten (ca 20-25 rader). Jag minns, att jag tyckte, att han läste latinet vackert! Därefter levererades en premediterad (möjligen utantillinlörd) översättning i rasande takt. Sedan var det dags för den första emendationen (eller konjekturen). Förmodligen nämndes inte just dessa ord. Vi hade ju gått fyra år på latin-gymnasium och borde kunna någonting! Först långt senare fick jag reda på att Axelson som liksom jag själv tagit studenten vid Helsingborgs Högre allmänna läroverk för gossar redan i gymnasiet skaffat sig en upplaga av Senecas prosaverk och redan som gymnasist gjort så många emendationer i texten att det räckte till och blev över för doktorsavhandlingen Senecastudien.

Jag hade dock inte gjort några emendationer i gymnasiet, så ej heller min gode vän Bertil, och det dröjde nog till november innan vi begrep vad föreläsningarna gick ut på och dessutom tagit reda på att professorn menade, att Minucius Felix' Octavius inte var den äldsta apologetiska skriften på latin utan att det var kyrkofadern Tertullianus' Apologeticum. Professorn hade nämligen skrivit en bok om detta delikata proritetsproblem men glömde nog tyvärr att meddela oss studenter den saken. Vännen Bertil började i november att samla sina anteckningar från föreläsningarna och visade mig efter jul ett maskinskrivet kompendium på professor Axelsons föreläsningsserie.

Jag var faktiskt oerhört imponerad. Nu var vi bägge på väg att bli vetenskapsmän, den klassiska filologins förkämpar i en för djupare humanistiska värden likgiltig tid. *Those were the days!*

Men nu var det alltså juli 1995 och jag hade smitit från torsdagens sessioner om "Looking in: Food". I stället korsade jag och en liten skara intresserade kollegor St. Giles vid St. John's Main Gate och mottogs på andra sidan av Dr Donna Kurtz, chef för The Beazley Archive i The Ashmolean Museum. Beazley är som bekant de svart- och rödfiguriga vas målningarnas klassifikator, en sannskyldig Linnaeus för vas målarna och för motiven på deras vaser. Under Donna Kurtz ledning computeriseras nu Beazley's arkiv, som i princip består av ett hundratal stora boxar, i vilka fotografierna av vaserna likt växter fästa på ett herbarieblad ligger med Maestrongs egna påteckningar och attribueringar.

Låt mig ta ett exempel! När professor Dover skrev sin bok om grekisk homosexualitet kunde han med Dr Kurtz hjälp lätt få fram varenda grekisk vas med homoerotiskt motiv. Konstigt bara att ingen före Dover kommit på att göra detta! För oss vanliga heterosexuella var just illustrationerna i Dovers verk utomordentligt viktiga för den belysning de gav åt fr a Platons homoerotiska texter (se min artikel i Tvärsnitt 3/1991). Nu computeriseras alltså Beazley's kvarlåtenskap. Jag kunde alltså t ex knappa in "vomit" och vips kom alla vaser där någon kräks upp; visserligen bara i svart-vitt, men ändå! Man håller också på att koppla ihop alla europeiska vassamlingar (Berlin, Munchen, Florens, Louvren i Paris etc) till en slags Inter-Vas. Du skall sitta i Oxford (eller Tomelilla) kunna få aktuella bilder av vasbeståndet ute i Europa och så småningom också i Amerika.

I dr Kurtz arbetsrum bodde också hennes vita minipudel. Han föreföll vara en slags emotionell katalysator: alla njöt av hans nyfikenhet och utstrålning. Han fick mig att tänka på, hur kan jag inte riktigt säga, att Beazley som ung undergraduate år 1907 vann The Gaisford Prize i Greek Prose. Han låter (på 11 sidor!) Herodotos besöka Britannien. I London går Herodotos på Zoo och beskriver alla de märkliga djuren. Den här lilla berättelsen på jonisk grekiska är skriven av en ung forskare som verkligen lärt sig grekiska och som på ett charmfullt sätt vet att förmedla sin förmåga att skriva som Herodotos.

Jag trodde nu, att Beazley's handskrivna prisessä fanns i arkivet och jag ville gärna se, hur hans grekiska bokstäver såg ut. Kurtz visste ingenting om den här prisbelönta essän men sökte ändå i en del privata Beazley-papper. Jag fick åtminstone se hans drivna grekiska handstil. Essän förvaras förmodligen på The Bodleian, där den deponerats av det prisutdelande colleget.

1995 års Triennial avslutades med en föreläsning av Martha Nussbaum, professor i Philosophy, Classics and Comparative Literature (inga småpotatis precis) vid Brown University i USA. Det får nog sägas vara en liten eftergift åt massmedia, när The Closing Lecture anförtroddes en forskare som den internationella pressen visat sig så intresserad av.

Våren 1996 kommer Nussbaum till Oxford som gästprofessor (The Weidenfeld Professorship of Comparative Literature). Sedan tillträder hon en ny tjänst vid University of Chicago i "Law and Ethics". Som hennes chairman Fergus Millar uttryckte det: The Law students in Chicago are perhaps in for a more profound education than they were seeking for.

För den som är bekant med Nussbaums tre böcker (Fragility of Goodness, Love's Knowledge och speciellt hennes senaste The Therapy of Desire) får föreläsningen i Oxford som bar den åtminstone i Oxford utmanande titeln The Greeks and the Rational (jfr Oxfordprofessorn Dodds berömda bok The Greeks and the Irrational) sägas vara en besvikelse, trots att det är sällan man hör en föreläsning som är så väl verbalt framförd. Den ende som också nådde dessa ciceronianska höjder var den politiske filosofen Quentin Skinner, som jag nämnt om tidigare.

Hur har nu Nussbaum nått detta anseende hos europeiska intellektuella? Och framför allt: hur har hon burit sig åt för att nå utanför sin egen grupp och fått humanistiska och teologiska kollegor som sysslar med helt andra tider än antiken att bry sig om hennes antikfilosofiska problem, ja kanske t o m fått dessa forskare och studerande att plocka fram Lucretius och Seneca, de två författare som vid sidan av Aristoteles förkroppsligar Antiken för Nussbaum.

Något enkelt entydigt svar ges inte. Det jag först vill peka på är det sug som utgår från antiken. Dess texter *talas än en gång till oss rakt in i vår egen samtid*. Man kan säga, att Nussbaum både hjälper till att skapa och själv utnyttjar detta sakernas tillstånd. *De te fabula narratur, det är om dig som berättelsen handlar!* Tag t ex hennes senaste The Therapy of Desire som snart lär komma på Symposions förlag i översättning av Zagorka Zivkovic, som redan hunnit introducera Nussbaum i Sverige genom att översätta en synnerligen blandad kompott politiska och etiska uppsatser. Inledningen till detta urval är f ö skriven just på sådant sätt att den skall falla dem som gillar svepande formuleringar om antiken på läppen.

I Begärets terapi (eller vad nu boken kan tänkas komma att heta på svenska) bländar Nussbaum den antikokunnige med så många grekiska och latinska texter att inte ens en gammal erfaren antikforskare har varit i närkontakt med flertalet av dem. Å andra sidan kan hon skriva så förföriskt och "modernt" om dessa antika texter, att våra kultursidesskribenter nickar bifall och låter som om de inte läst något annat under det tidiga nittioåret än just romarna Lucretius och Seneca och grekerna Epikuros, Plutarkos och Sextos Empeirikos, för att inte tala om de helt oundgängliga Stoicorum Veterum Fragmenta (4 vols), edidit H von Arnim, Leipzig 1924.

Nussbaum har också bestämt, att de gamle, speciellt då Lucretius och Seneca, idkade filosofi som ett sätt att tampas med mänskligt elände och att de som en följd därav ägnade sig åt teman som

angår en ständigt plågad mänsklighet: dödsfruktan, kärlek och sexualitet, vrede och aggression. Målet för en modern filosof à la Nussbaum är att göra det goda livet möjligt för dem som lider av själva livets börda.

Trots att Nussbaum rör sig under den period av antiken då kristendomen föddes (50 e Kr - 200 e Kr) nämner hon den *aldrig*, inte ens i Begärets terapi. Även här hemma hos oss hör det som bekant till god ton att inte på kultursidorna föra in för mycket kristendom, när antika eller öh t etiska ämnen avhandlas.

Albert Wifstrand, min egen lärare i grekiska, tyckte inte om den europeiska upplysningen. För Nussbaum framstår däremot grekerna som ett alternativ till upplysningsmännen. Det betyder också, att Schopenhauer och Nietzsche, som hade sinne för de mörkare, oroligare sidorna av antiken, är ointressanta för denna amerikanska rationalist.

Hon delar stoikernas optimism beträffande våra "passioner" (sorg, vrede, hat osv). Om vi bara kan bilda oss ett korrekt omdöme om dem, så kan vi utsätta dem för "upplysningens" ljus, även om det inte innebär, att vi kan avlägsna dem helt. Som antikforskare bör vi enligt Nussbaum blicka mot stoikerna och inte befatta oss med de mörka färor som ryms i mänskligt liv.

Själva föredraget kom mest att handla om vår plikt att läsa Kant, speciellt den i år 200 år gamla pamfletten "Den eviga freden". Min gissning är därför att föredraget i Oxford var identiskt med det föredrag hon höll i Uppsala i mitten av maj i år om samma traktat av Kant.

Kants antika kärntext var Ciceros *De officiis* (Om plikterna), som faktiskt inte hörde till de fil. mag.-texter som jag lärde mig älska. Dock: när det gäller de ungas moraliska fostran är inga antika läsansträngningar för stora. Enligt professor Nussbaum läser t o m president Clinton Marcus Aurelius.

Som alltid blir det en fråga om var man vill lägga tyngdpunkten i sitt antikfilosofiska engagemang. Mig rör det inte i ryggen, att Kant inte kunde göra stoikernas optimistiska livssyn till sin. Tvärtom tilltalar det mig, att han nöjde sig med att understryka vikten av att undertrycka de onda krafterna i människan. När Kant talar om stjärnhimlen ovan oss och morallagen inom oss, glömmet Nussbaum stjärnhimlen men det gör inte de kristna under kejsartiden även om de talar mindre om plikter och samvete än vi skulle önska. En av kyrkofäderna på 300-talet uttrycker sig f ö precis som Kant i fråga om stjärnhimmel och morallag, och Kant kan mycket väl ha inspirerats till sin formulering av honom.

Någon diskussion förekom inte efter Nussbaums predikan. Det hade varit lite som att svära i kyrkan. Det jag kände kan närmast sammanfattas i en enkel slogan: Hatten av för en filosof med ordnat själsliv! Det kändes förstås också skönt att veta, att Nya testamentet fanns kvar hemma i Lund som en slags knutpunkt att återvända till, när utflykterna till den stoiska livsoptimismen fört en upp på höjder, där det är svårt att andas.

Rent intellektuellt spretar en klassisk Triennial åt många olika håll. För oss européer är och förblir dock antiken vårt andliga fosterland. Vi som fått privilegiet att vara antikens väktare kommer därför att fortsätta med att saluföra våra varor i den fasta förvissningen om att våra pärlor är äkta.

Det underlättar ens arbete, om man vart tredje år besöker den klassiska Triennialen i Oxford eller Cambridge. Väl mött 1998 i Cambridge!

* * * * *

Nutidens regler for at omgås sandheden med diplomati.

af Giuseppe Torresin

Hør nu, min unge ven, der senere som gymnasielærer gerne vil kikke ud fra klasseværelsets vindue, hvordan man skal bære sig ad, når man har at gøre med det høje folk på universiteterne (ikke de almindelige lærere, men det virkelige topfolk i København) i denne verden, der er ødelagt af gamle vrede mennesker.

For det første: glem alt om oldtiden. Det er ikke nok at du undersøger hvilke sider af oldtiden man kan lade sig inspirere af og hvilke sider man skal afsky. Der skal en radikal holdning til, der helt afskaffer tanken om at oldtidens dyder kan eksistere uden for klasseværelset. Tal altid om *amicus Plato sed magis amica veritas*, men gør det kun i klasseværelset; tal begejstret om oldtidens ligefremhed, om Plato og Aristoteles, når de siger at et menneske uden berettiget vrede ikke er et moralsk menneske. Reciter Cicero højt og fortæl eleverne at invektiver, som retorisk form, kan have både et rigtigt og et urigtigt indhold, men gør alt det kun i klasseværelset; uden for dette specielle sted må du glemme alt om det antikke menneske; hvis du skal citere en tragedie (det er man nødt en gang imellem), så skal du citere fra koret, hvor koret spiller

den dummes og den forsigtiges rolle og kritiserer heltene. Heltene: bare ordet skal uden for klasseværelset give dig afsky. Skæld ikke alene heltene ud, men også børnene der siger at kejseren er nøgen.

For det andet skal du lære omskrivningens kunst, jeg mener *den moderne* kunst, ikke oldtidens. Den moderne omskrivningskunst kender kun to toner, den giftige tone, der siger og ikke siger men altid har en retrætevej parat til at skjule sig bag formalismens barriere og den søvndyssende tone der skriger højt om formalia for at gøre substansen mindre. Denne tone bruges til at berolige når uroen og tvivlen har spredt fordærv og ødelæggelse omkring sig fordi nogen alligevel har talt højt. Den vigtigste regel for at bruge omskrivningskunsten efter hensigten er at fjerne den idé fra dit hoved at der skulle være forskel mellem situationer hvor en diplomatisk sprogbrug er passende og videnskaben. Videnskaben har ærligt talt intet at gøre med sandheden, men udelukkende med de videnskabelige læreanstalter.

Hvis en elev begår en fejl, så er en fejl en fejl (rød eller blå blyant skal i klasseværelset anvendes når man retter opgaverne) og at kalde en spade for en spade er sagligt. Ja men kun i klasseværelset. Uden for klasseværelset begår en der er ansat til at forske og derfor per definition indfører nye synsvinkler i forskningen, ikke fejl. Finder vi fejl i de gamle antikforskeres bøger? Nej, vel. Nu må vi indrømme at disse pedanter læste deres manuskripter igen og igen, kontrollerede, studerede for at undgå fejl. De gjorde det fordi de ikke havde andre steder at bruge kræfterne til. De geniale har ikke en gang tid til at kikke på deres fejl når andre peger på dem. De bruger kræfterne til..... Hvad bruger de egentligt kræfterne til? det er ikke noget som de ikke geniale kan forstå.

Usaglig: det er nøgleordet. Et nyt ord: det står ikke engang i "Ordbog over det danske sprog", der stammer fra tiden før omskrivningskunstens blomstringstid. Se nu her: der regner med sten, store firkantede eller små tilspidsede sten, på en bog. "Antikke" mennesker ville måske have kaldt denne regn for en brutal saglighed, en ubarmhjertig saglighed, måske endog have følt medlidenhed for bogens fine udstyr udsat for den tungsaglige regn og endnu større medlidenhed for skoler og private der allerede havde købt bogen (Dkr. 288), men i deres ukendskab til vores omskrivningskunst havde de "antikke" mennesker holdt fast ved at sagligt er sagligt. Måske var de endog gået så vidt som til at mene

at det er usagligt, positivt eller negativt at inddrage forfatterens øvrige aktiviteter i diskussionen om sagen. Men i omskrivningskunstens verden er det derimod yderst sagligt som forvar mod usaglige lister af sesquipedale fejl at tage hensyn til påtænkte kurser som ikke lader sig realisere. Altså brug oftest muligt ordet usaglig i dit omskrivende sprog og brug "injurierende". En bog skrevet af en ansat på universitetet burde ikke indeholde fejl der kunne omplantes videre på gymnasieelever. Hvis der i bogen er mange af den slags, er det derfor injurierende at skrive at de er der, netop fordi de ikke burde være der. Særligt *personligt* injurierende er det at citere med personens navn og med henvisning til sidetallet.

Fejl er et ord der helst skal undgås. Det er også et kompromitterende ord. Hvis du påstår at noget er en fejl, så kan en anden påstå at det er dig der tager fejl fordi du betegner som fejl det som ikke er fejl. Når du bruger ordet fejl har du ret eller uret og det kan påvises. Man må aldrig i den diplomatibeherskede verden udsætte sig selv for fare af den slags.

Kritik: her har du, min nepios ven, det andet ord som er nøglen til omskrivningskunsten. Når man retter en opgave, hedder det i klasseværelset at rette eller at korrigere. Men uden for klasseværelset er det rigtige udtryk der skal bruges: "at rejse kritik", evt relevant kritik; selvfølgelig! Der skal nu en gang en portion uenigheder i faglige tilgange og metoder for at gøre vores filologiske arbejde en smule spændende, så sandt som garnituren skal tilføjes til pynt for smørrebrødet. Hvis jeg er uenig med dig, så vil det sige at du også er uenig med mig, vi er lige, vi er glade, og det hele bliver som før. Leve livet, akademismen og den skyfri himmel! Tænk at der endnu er mennesker som opfatter kritikken som noget skarpt og som en middel til at komme nærmere sandheden, hvor der er noget at diskutere, mens omskrivningskunsten opnår at holde muligheden for behagelige debatter åben altid, også hvor der ikke er noget at diskutere, og at omdanne kritikken til selskabelig omgang. Man kan opnå alt det uden engang selv at skulle rejse kritik. Er det ikke beundringsværdigt at omskrivningskunsten kan opnå så meget med så lidt?

Tænk hvor naivt universitetsfolket fra den sene middelalder var, der ikke havde opfundet omskrivningskunsten og ikke lært at omdøbe fejl til uenigheder i faglig tilgang; hvis de havde gjort det,

så havde de kunnet forsvare sig mod de vrede eller drillende humanister; så kunne vi endnu i dag glæde os med masser uenigheder. "Epistulae obscurorum virorum", taget alvorligt, ville være den filologiske bibel og vi kunne endnu glæde os med "Græcista" uden behov for græsk.

Og så lær, min nepios ven, også anvendelsen af ordet "*visse*". Relevant kritik på *visse* punkter. Se finessen! der er mange indefinite adjektiver, men så indefinit som "*visse*" i flertal er der ikke andre. Hvis man sagde "nogle", "nogle få", "ikke så få", "et og andet", "en del", "ikke mange", "ganske få", "ubetydeligt få" ville det allerede være mere klart og derfor kompromitterende. For ikke at tale om man i stedet for indefinita brugte bare "mange" eller "få". Men kan "kritik på visse punkter" ikke også betyde: på bestemte punkter som foreløbigt ikke behøves at specificere? Altså som quidam på latin? ja og det kan betyde også noget andet, når man tager "*visse punkter*" i relation til de punkter, en anden har sagt. A har nævnt 100 punkter. Hvis den omskrivende B siger at han er enig eller uenig med A "på visse punkter", kan "*visse*" være alt muligt fra 100 til 2. *Visse* kan lave mirakler!

Sig aldrig at du er helt enig med en anden: at udtrykke sig sådant udspringer fra den naive forestilling at man skal se på det væsentlige og betragte enkeltheder for det de er; det modsatte gælder i omskrivningskunstens tidsalder. Små uspecificerede forbehold er nøglen til kunsten til samtidigt at sige og ikke sige, at skrive uden at beskrive. Når der er så mange ting hvor der er brug for tvivl og nuancer, hvorfor være glade for de få ting hvor nogle bondekarle vil kalde en spade for en spade? Hvorfor skulle en spade ikke kunne omskrives som en faglig tilgang til under overfladen?

* * * * *

In Asiam profectus est *

af Amalie Skram

"In Asia profectus est" - Nej, men hvad var dette for noget? Han havde jo lovt Vorherre, at han ikke vilde tænke paa det mere, og nu hang alligevel Stilen ret op og ned for hans indvendige Øjne, og

* Tredje og afsluttende del af en serie. De foregående to i Agora 1995 - 4 og 5.

han maatte læse op igjen og op igejn det Stedet dernede tilvenstre, hvor der stod: *in Asia profectus est*.

Han greb sin Hat og styrted ud.

"*In Asia profectus est*", han ikke alene saa det for sig paa Træstammerne, i Luften, paa den grusede Skovvej, paa Husklyngen der borte tilhøjre, han gik ogsaa og tygged det op og op igjen inde i sig. Med Magt proved han at tænke paa andre Ting, men det lykkedes ikke.

In Asia profectus est.

Saa stod han stille og grubled.

Han mente jo, at han havde tat Byrden af sig og havde lagt den over paa Vorherre, men nu gik han ligefuldt og slæbte paa den. Var dette Tegn paa, at Gud ikke havde bønhørt ham, siden han ikke ejed Magt til at faa det fra sig, endda han vilde og stræved?

Det var vist saa.

Saa matte han be om igjen og anderledes.

Han snudde og gik tilbage mod Briskeby.

Mere ydmyg, mere ruelsesfuld, meget mere opfyldt af Selverkjendelse maatte han være, naar han voved at bøje Knæ for den strænge Hjærtégransker deroppe og be ham om noget. Han havde pukket paa sin Ret og frækt fordret, hvad han krybende skuldet ha tigget og tryglet om. Saaledes forholdt det sig. Gud fandt ikke Behag i hans Bøn. Han skulde viride sig som en Orm for hans Fødder, han skulde bringe ham sin blødende sønderbrudte Sjæl til et rygende Brændoffer for Herren. Det forlangte Gud.

Da han var kommen op paa sit Værelse, laaste han atter Døren og la sig næsegrus ned paa Gulvet og i brændende fanatiske Ord begyndte han at udøse sit Hjærte for Herren. Han skreg det ud dæmpet stønnende, og blev længe liggende med Hagen hvilende paa de foldede Hænder, og Hodet tilbagebøjet, saa det værked i Nakken. Tilsidst brast han ud i hulkende Graad og lod Ansigtet falde plat ned paa Hænderne, som laa flade mod Gulvet.

Da han endelig rejste sig, følte han sig trøstet og lettet, og da han atter gik ud, lykkedes det ham næsten ganske at holde Asia vække fra sine Tanker.

Fuld af Mod og Fortøstning la han sig til at sove om Aftenen, men da han vaagned om Morgnen, faldt: *in Asia profectus est* - atter over ham med nagende Tyngsel, og mens han vasked og klædte sig paa, saa han hele Tiden Bommerten for sig. Og han tænkte sig de umuligste Tilfælde, som kunde ha reddet ham, blandt andet, at det pludselig var blet Solformørkelse, eller at der havde lydt det Raab gjennem Salen: Universitetet brænder, eller at han havde faat ondt

og var seget ned af Stolen, netop som han skulde til at oversætte det om Asia, og de havde maattet bære ham bort.

Hans Kinder brændte og det hamred i Tindingerne.

Men hvad kunde det hjælpe at tumle med dette? Det var som at slide Saften og Kraften ud af sig selv. Nej at be, be paanyt igjen, det var det eneste. Kanske Vorherre havde glemmt det. Han havde jo tusen Millioner Ting at tænke paa og befatte sig med. Det gjaldt at holde ham vaagen.

Saa bad han igjen længe og inderligt og satte sig nogenlunde beroliget til Læsningen. Men ud paa Dagen begyndte han at spekulere paa, hvorledes monstro Vorherre skulde bære sig ad med at faa Fejlen rettet. Stilen havde jo Professoren, og den laa naturligvis vel forvaret i en laast Skuffe eller i al Fald paa hans Skrivebord inde i en stor Protokol. Hvis nu Vorherre vilde gjøre dette Miraklet, saa maatte det altsaa foregaa om Natten, men da var jo Dørene laaste.

Pyt, hvad gjorde det? Vorherre var nok Kar for at gaa gjennem lukte Døre, han. Tro om han vilde selv eller sendte St. Peter, eller en af Erkeenglene? Han kunde jo ogsaa la Professoren gaa i Søvn og faa det rettet paa den Vis. Eller han kunde bare ville det, bare tænke det deroppe i sin Himmel. Gud sagde: Det vorde Lys, og det blev Lys. Han talte, og det skeede, han bød, saa stod det der.

"Jeg tror, Du sidder her og vil hjælpe paa Vorherre," sa han pludselig højt og lo.

Men alligevel, Tvilen og Anfægtelsen vendte stadig tilbage. Hver Morgen sank han tilbage i Modløshed, for saa inden Aften gjennem mange Svingninger at ha kjæmpet sig frem til Tro og Haab og Sikkerhed.

Saaledes gik Dagene.

Natten før Censuren skulde falde, drømte han, at han saa sin latinske Stil ligge paa et Alter. Papiret var saa langt, at det hang ud over Kanten og naaedned til Fryndserne paa Alterklædet. Helt nede tilvenstre saa han: in Asia profectus est. Saa med ét holdt han en Pen i Haanden, som drypped af Blæk, og saa vilde han gaa hen og sætte m'et til, men i det samme hørte han en stærk Susen ovenover sig. Han løfted Hodet og saa op, og da var Taget borte, og en stor hvid Haand daled langsomt ned over Alteret. Da den naaed Stilen, strakte Haanden Pegefingeren ud og skrev med Neglen derned tilvenstre. Saa suste Haanden, stor og hvid og stille op igejen, højt, højt op og blev borte.

Saa vaagned han, og fra da af var der ikke et Øjeblik Tvil i hans Sjæl om, at Gud egenhændig havde rettet Stilen.

Næste Dag, da Professorerne paa Universitetet læste op Karaktererne, stod han rolig og sikker med straalende Blik i de lyse Øjne. Da Turen kom til ham, og han hørte, at han havde faat bedste Karakter i Latin, at Stilen altsaa havde vært fejlfri, følte han det dog som et Stød gennem Legemet, og han fór sig med Haanden over Ansigtet.

- Hagbarth gik ikke i Russelaget om Aftenen. Han var altfor opfyldt af Miraklet, som var vederfaredes ham. Han maatte være alene for at undre sig og takke. Og i Ensomheden lovte han Gud, at Præst vilde han bli og intet andet.

Præst blev han ogsaa. Og aldrig en eneste Gang i hans lange fromme Liv faldt det ham ind, at han kanske alligevel havde skrevet det rette: in Asiam profectus est.

Åbent brev til den kreative ild

af Simon Laursen (siges det)

Kære Zøsse! ⁽⁶⁾

Visse kredse har udspremt det rygte, at jeg skulle føle mig udbrændt. Jeg vil gerne understrege, at disse rygter er særdeles overdrevne. Det er jo sandt, at vi har haft en del ildfulde meningsudvekslinger på det seneste, men det har i det højeste medført nogle meget overfladiske forbrændinger.

Under alle omstændigheder vil jeg hellere være forkullet end forstenet. Forsteningerne står omkring os, på offentlige steder og i private hjem (her fås de også i gips); en uforstyrret kemisk proces har langsomt forvandlet det engang så levende og rørige legeme til en upåvirkelig og uforanderlig masse, der ikke længere registrerer, hvad der sker.

Det gælder naturligvis også det forkullede hovede. Men at forkulle kræver jo dog en meget aktiv proces ⁽⁷⁾, der *sker* da noget. En vis

6 Skulle nogen føle sig forulempet af dette udtryk for fortrolighed mellem mig og recipienten, kan jeg kun sige, at recipienten ikke synes at reagere på betegnelsen. Han synes i det hele taget ikke at reagere.

7 Dette kan, er jeg desværre nødt til at understrege, ikke bevises; faktisk kan det modsatte bevises. Som den kendte kemiker Humphrey Davy skriver i sin artikel *Report on the State of the Manuscripts of Papyrus, found at Herculaneum*, Quarterly Journal of Literature, Science and the Arts 7 (1819) 154 - 161, på side 154: 'My experiments soon convinced me that the nature of these MSS. had been generally misunderstood; that they had not, as is

forkulning må jeg derfor vedgå, og jeg er stolt af den. Man må gøre en indsats for at forkulle. Der skal ild til. Nogen skal sætte ild til; dog - måske ilden ret beset kommer indefra.

Ilden ligger ret underdrejet i stenen, men er levende, når sit højeste kreative niveau i det menneskelige intellekt⁽⁸⁾. Imellem mennesker burde ilden konstant slå gnister. De forstenede reagerer imidlertid ikke, eller rettere, der kommer nok gnister - men så heller ikke mere. Underligt nok er følelsen af udbrændthed størst, når man forsøger at antænde det uantændelige. Men det ved du vel alt om, din gamle svinger. Af lyn, altså.

Man kunne jo løsgøre sig af denne døde masse og gå i fri bevægelse - ud i den frie beherskelse af stoffet, fri for kravet om forståelighed, relevans, mening! At bestemme selv ... at være suveræn i sit eget univers! Kender du det? Bare væk, i en uforstyrret partikel/bølge gennem et totalt tomt rum.

Der jo dem, der forsøger at realisere denne drøm. Kommer der et radiosignal til tider? Så bliver det i hvert fald efterhånden meget svagt, og de flyver for hurtigt til at et svar nogensinde vil kunne nå dem. Ikke underligt; de vil jo væk - de vil ikke tale med os andre mere. Forstenede er disse hoveder ikke. Men verden er hér. Det er dé i grunden ikke, og så kan de være helt og aldeles ligegyldige. Verden, vi skaber, er her, iblandt os, i os, vi i den. Verdener bliver kun til i fællesskab. Vi har kun hinanden at forklare os for. Hvis vi ikke har hinanden, behøver vi ikke at forklare os. Og så er der ingen forklaring. Det er altså her, det foregår.

Jeg vil forklare mig, og det er her, jeg vil, så længe jeg har lov. Allerhelst vil jeg samtale. Om det så skal være klokken fem om morgenen - der er altid tid til samtale; der er aldrig noget, der hedder træffetid.

Det er naturligtvis hårdt. Det bliver man naturligtvis udbrændt af. Det er vores kreative ild. Hér skabes verdener! Hér findes skønhed! Den store eksplosion! Hvad kan det ikke blive til!!

usually supposed, been carbonized by the operation of fire, and that they were in a state analogous to peat, or Bovey coal, the leaves being generally cemented into one mass by a peculiar substance which had formed during the fermentation and chemical change of the vegetable matter composing them, in a long course of ages.' Se også samme, *Some Observations and Experiments on the Papyri found in the ruins of Herculaneum*, Philosophical Transactions of the Royal Society of London, 1821, 191 - 208, især s. 196 - 197.

⁸ Hvis nogen skulle betvivle, at jeg for alvor tilslutter mig dette synspunkt, er det naturligtvis sandt. Jeg tror ikke på *scala naturae*.

Udbrændt bliver man bare også, når folk blæser sig op og ikke vil forstå, hvad man siger. Ikke vil reagere, ikke vil være med. Ikke vil lytte, ikke vil tænke. Ikke vil protestere. I grunden gerne vil forstene. Hvis de ikke allerede er forstenede. Den store implosion. Alt det, det ikke blev til.

Det er let at forstene. Det sker for ofte. Det er svært at forkulle. Det sker for sjældent.

Hej!

Simon hin Sortsvedne

The first part of the paper discusses the general theory of the firm, focusing on the role of the entrepreneur and the importance of capital structure. It examines how the entrepreneur's personal characteristics and the firm's financial structure influence the firm's performance and growth. The second part of the paper discusses the empirical evidence on the relationship between capital structure and firm performance, highlighting the importance of the firm's financial structure in determining its performance.

The third part of the paper discusses the implications of the theory and empirical evidence for policy makers and investors. It emphasizes the importance of understanding the role of the entrepreneur and the firm's financial structure in determining its performance and growth. The fourth part of the paper discusses the future research agenda, highlighting the need for further research on the relationship between capital structure and firm performance.

The fifth part of the paper discusses the role of the entrepreneur in the firm's performance and growth. It examines how the entrepreneur's personal characteristics and the firm's financial structure influence the firm's performance and growth. The sixth part of the paper discusses the importance of capital structure in determining the firm's performance and growth.

The seventh part of the paper discusses the empirical evidence on the relationship between capital structure and firm performance, highlighting the importance of the firm's financial structure in determining its performance. The eighth part of the paper discusses the implications of the theory and empirical evidence for policy makers and investors.

The ninth part of the paper discusses the future research agenda, highlighting the need for further research on the relationship between capital structure and firm performance. The tenth part of the paper discusses the role of the entrepreneur in the firm's performance and growth.

The eleventh part of the paper discusses the importance of capital structure in determining the firm's performance and growth. The twelfth part of the paper discusses the empirical evidence on the relationship between capital structure and firm performance, highlighting the importance of the firm's financial structure in determining its performance.

